

magasin SKÄRGÅRD.

sinne/smak/sevärdheter

– Vad har hon i kikaren?
Kolla in Landsorts fantasi-
fulla verk på sidan 20.

Fina former

vätös stenar/skulpturens öja
sikens fest/sova på is
motorsågsmannen/julaftons fyr

Julmarknader

DEN FINA
SKÄRGÅRDS-
TIDNINGEN!
DIN NJUTNING
I VARDAGEN

vinter 2013

ÖFOLK / MAT OCH DRYCK / BÖCKER / NOTISER / PRYLAR

VÅR RESA HAR BARA BÖRJAT

I MER ÄN TRETTIO ÅR har vi på Anytec strävat efter att bygga världens bästa aluminiumbåtar. Samma ledord som följt oss under alla dessa år - en absolut kompromisslöshet när det gäller material och konstruktion - motiverar oss att utveckla våra båtar ytterligare. Årets Anytec är starkare, snabbare och bättre rustad att möta havets utmaningar än någonsin tidigare. Men det finns annat som inte förändras. Vårt unika skrovkoncept är ett sådant. Vassa, välbalanserade skrov med rätt motorstyrka ger förare och passagerare en grym upplevelse - utan överraskningar.

Alla våra båtar byggs för hand av människor vars erfarenhet sträcker sig över många år. Samtidigt som vårt arbetssätt borgar för välkonstruerade båtar så finns det även en hantverksmässig stolthet i det vi gör. Vi inspekterar varje enskild svetsning och detalj, allt för att säkerställa att våra båtar håller högsta kvalitet, från för till akter.

Välkommen till en helt ny upplevelse.

Välkommen till Anytec.

KONTAKTA NÅGON AV VÅRA ÅTERFÖRSÄLJARE

YAMAHA CENTER HANINGE

Yamaha Center Haninge
Pekelögatan 1, HANINGE
Tel: 08-756 33 00
www.yamaha.com

NORBERG & NILSSON Båt och Motor AB Århusvägen 11, Norberg

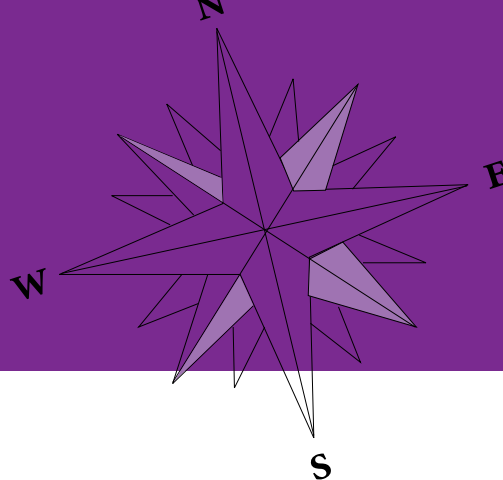
Norberg & Nilsson
Sjögårdsgatan 2-4, NORBERG
Tel: 08-330 174 10
www.norbergnilsson.se

PCM MARIN Århusvägen 11, Norberg

PCM Marin
Svanövägen 131, NUNEDÖ
Tel: 08-410 23 83
www.pcm.se

YAMAHA **MARINE STORE** Århusvägen 11, Norberg

Yamaha Marine Store Norberg
Svanövägen 131, NUNEDÖ
Tel: 08-410 23 23
www.yamaha.com

Ögats sköna fröjder

VILKEN ÅRSTID är vackrast egentligen? Knopparnas vår? Sommarens grönska? Eller höstens eldiga färger? Nej, det måste nog vara vintern ändå som spöar alla de andra. Med sina gnistrande vita stjärnlika snöflingor. Isfigurer formade som fantasifulla blanka skulpturer gjorda av skinande glas. Färgerna som går i vitt och ljusblått. När solen skiner gnistrar det som glitter på en Broadway-show.

Ja, om vintern får ögonen fröjdas. Och, tack och lov – öronen vila. Då kan vi njuta av lugn och stillhet. På en klippa vid Julaftons fyr efter en skön skridsko- eller skotertur. Med en rykande kopp varmt väldoftande kaffe. Har vi god smak kan börnorna häröra från Waxholms Kafferosteri. Är det kyligt i luften får vi unna oss ett »litet« glas punsch också. Det passar bra ute i friska luften. Inte bara på verandorna i Trosa.

Tar vi oss ända till Öja, eller Landsort som den kallas i folkmun, kan vi få en riktigt kulturell

upplevelse. Ön är inte bara en skulptur i sig – den är också full av konstnärers skulpturala verk. Hit tar vi till Östhammar i norr, eller H'östhammar som H'engströms rospiggar skulle ha sagt, finner vi trädstammar formade till porträttlika djur av en motorsågs vassa svärd. Och på Vätö har stenhuggare förvandlat öns hårda granit till pampiga skapelser. Många pryder vår kungliga huvudstad.

Är du på Åland och håller utkik kan du plötsligt få syn på en stor älg. Vid en noggrannare titt märker du snart att det är skulptören *Juha Pykäläinen* humoristiska jaktorn. Som förhoppningsvis inte lurar älgen i alla fall. Mera färg, form och skönhet finner ni på kommande sidor. Men först måste ni läsa om vilka ljud som hörs om natten från ett tält på isen. Alltså utanför tältet. Om ni nu trodde något annat. Trevlig läsning. /REDAKTIONEN

»Färgerna går i vitt och ljusblått. När solen skiner gnistrar det som glitter på en Broadway-show«

Roslagen & co.

Roslagens egen reklam- & kommunikationsbyrå
PR-makare, projektledare, turismutvecklare,
ideekonst, arrangör och nätverkare.

Välkommen till Roslagen & co. Kontakta oss på
annons@roslagen.co.se • +46 70 241 20 96
www.facebook.com/roslagenco

Vi söker gränslösa aktörer som
önskar bli del av Roslagen & co.

Bland våra samarbetspartners och kunder finns
Väst Roslagen, Magasin Skogård, Hörtlije
Könsden, Roslagskonferens, Key Activities,
Roslagens Sparbank, Kustmannen Artex,
Björn Skogård för alla, Allt om mat Rosor,
Körsbom Info, Stockholm Mar 3M, Expo
Yarven, Stockholm Nordost, Roslagstaden,
Lilla Brögden, Förskoleledarna, Trebalders-
byrå, Ekra Bruk, Sjöbo Herrgård samt ett stort
antal turistföretag och kreatörer i Roslagen.

Julbord
– njut av julens smaker i Stockholms skärgård

Konferens
– möts i en inspirerande miljö

Weekend
– koppla av och upplev närheten till naturen

VARMT VÄLKOMNA!

Fredriksborg Hotell & Restaurang

Tel. 08-541 380 50

www.fredriksborghotel.se

Fredriksborgsvägen 17, Värmdö

medarbetare / medarbetare / medarbetare / medarbetare / medarbetare / medarbetare / medarbetare / medarbetare / medarbetare / medarbetare

Vi tre – presentation:

EVA FISCHER – Frilansskribent som medverkar med artiklar från Roslagens östra sida. Flyttade från Uppsala till Östhammar 1996, ett val hon aldrig ångrat. Havet är något hon alltid fascinerats av och drömmen är att någon gång kunna få bo på en ö mitt ute skärgården.

Det bästa med vinter?

– Det är att efter en lång promenad, i gnistrande snö och med köldrosor på kinderna, få komma in och värma sig framför en sprakande brasa.

GUNNIKA ISAKSSON-LUTTEMAN – Frilansskribent och äventyrare som älskar att vara ute i naturen, i alla slags väder. Skidåkning, paddling, klättring, mountainbiking hör till favoriterna. Blir extra glad av att dela med sig av sina ute-upplevelser.

Går ingenstans utan pannband och äventyrshunden Diesel. Ganska nybliven öbo som på nytt blivit kär i skärgården. Bor på Rindö.

Det bästa med vinter?

– Långa skridskoskär på blanka havsisar.

HELENA FORSGÅRD – reporter på Åland. Skriver för olika tidningar, bland dem Finlands största dagstidning på svenska Hufvudstadsbladet och driver Vikan Text & Layout som bland annat redigerar och layoutar böcker. I det här numret skriver hon om en älgtonskonstnär.

Det bästa med vinter?

– Vintern på Åland är bäst när havet fryst till is och isen är av två slag – snötäckt för skidåkning i de inre vikarna och bar för skridskoåkning i havsbandet.

Även om på Facebook!

ANSVARIG UTGIVARE O. REDAKTÖR Josefin Ekberg, JE Mediaproduktion, Gräddö varvsväg 12, 760 15 Gräddö, 0176-181 90, 0709-701 901, josefin@magasinskargard.se, www.magasinskargard.se

OMSLAGSFOTO Roine Karlsson

FRILANSREPORTRÄR Misse Ljungström / Eva Fischer / Hans Brandt / Gunnika Isaksson-Lutteman / Anna Arnerdal / Cecilia Heurlin / Anna Fredriksson / Helena Forsgård
KRÖNIKÖR Ellinor Lundén

ART DIRECTOR Eva Englund / ILLUSTRATÖR Lars Holm

GRAFISK FORMGIVARE Magdalena Lindelöw

ANNONSSÄLJARE Annika Norström, 070-241 20 95

TRYCKERI Printall, Estland

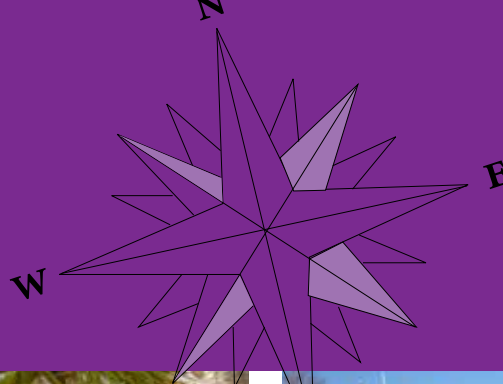
DISTRIBUTION 100 000 ex/år (vår, sommar, vinter)

MagasinSkärgård är en fristående produkt.

För ej beställt material ansvaras ej. Medlem i

Innehåll

6

Sova på is

s 6

Om nätterna håller skärgårdisarna konsert. De ger ifrån sig ett råmande, smällande och kvidande ljud. När folk sover kan man höra raven yla och lodjur tassar tyst omkring dold av nattens mörker. *Roine Karlsson* tog med sig hunden *Izidor* för att tälta på Lidöfjärdens is en kylig natt. Och lyssna sig till sömns.

20

Öjas fina former

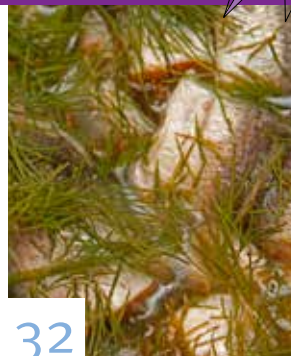
s 20

Ön Öja, även kallad Landsort går numera under epitetet »skulpturön«. Den första och enda som med fog kan kalla sig så. Här har man satsat på skulpturer i mängder och allsköns former och material. Kulturlots *Arthur Hulting* är öns ambassadör för konsten och delar glatt ut kartor till alla besökare.

Fest á la sik

s 32

»Med första snön kommer siken«, finns ett talesätt som säger. Gott skäl att ställa till med fest och fira lyckligt fiskafänge när kylan kommer krypande. Traditionen kallas »sikfest« Fiskebyn Refsnäs dukar upp mängder med fiskrätter på sin bygdegårds pingisbord och dansar till Cover Crew Bands rockiga musik.

32

Granit från Vätö

s 56

På Vätöberg finns resterna av en stor stenhuggarepok. Vätös röda granit blev mycket populärt som byggnadsmaterial till pampiga byggnader i Stockholm. Den vackra hårda stenen som håller för väder och vind. Är spåren av stenhuggarbrottet bara ett sår i naturen eller en annorlunda häftig plats att fascineras av?

Julaftons fyr

s 62

Intill en liten, pytteliten fyr strax utanför Trosa trivs skridskoåkare på isarna. Den heter Bokö fyr men kallas för Julaftons fyr. Fantasieggande när det lackar mot jul. Om bakgrunden till namnet tvistar de lärda. Ett tyskt fartyg lär ha gått på grund och sjunkit här en stormig julafton.

Din SkärgårdsGuide

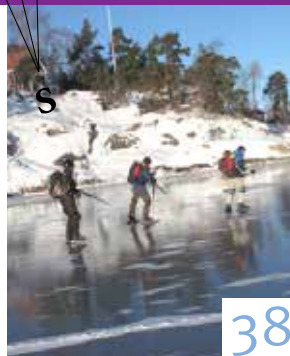
s 85

Här hittar du skärgårdens julmarknader och kontaktoppgifter till våra annonsörer.

Akterspegeln

s 98

Magasin Skärgård firar tio år nästa år. Testa din kunskaper om oss och ha chans att vinna fina prylar från nystartade skärgårdsföretaget Plurr.

38

HYR UT DIN STUGA

Efterfrågan är stor på härliga stugor i Stockholms skärgård och Roslagen. Vi är en lokal uthyringsförmedling. Vår tablerad med stort kunnande och personlig service. Partner med Stockholm Skärgårdstugor. Hör av dig för mer information

LUNTERÖ
Skärgårdscenter

HYR STUGA

Vi hjälper dig hitta semesterstugan som passar just dig.

yyanna@SCA.se
073465 67 00
www.lunteroskargardscenter.se

Kanonnatt på Lidöfjärden

Morfar lockade ut honom för att höra ljudet av vårvinterns is. Sjöns egen högmässa. 60 år senare ville han lyssna igen – på närmare håll. Roine Karlsson tog med sin hunden Izidor för att få närkontakt med isen.

TEXT O. FOTO: Roine Karlsson

Izidor i morgondimman.

Frostnupen packning.

DET VAR EN STJÄRNKLAR och iskall midvinterkväll för så där en sextio år sedan. Jag minns att jag stod i snön med fötterna nedstoppade i morfars alldeles för stora stövlar. Själv stod han barfota bredvid. Det här var innan vattentoaletten fanns i var mans stuga på landet. Morfar och mormors hus låg på en liten höjd i den lilla byn Blidsta. Därifrån var det bara några hundra meter till sjön Erken i Roslagen.

Morfar hade som vanligt varit ute och lättat på trycket. Han kom nu in för att berätta att sjön råmade och kved. Jag

måste komma med ut för att lyssna. Där stod vi nu och lyssnade på alla ljud sjön Erken hade att bjuda. Isens egen konsert – sjöns högmässa. Ett råmande, smällande och kvidande. Man sa förr att när isen lät blev det omslag i vädret. Det var antagligen redan där fröet såddes till det här äventyret.

Nu sextio år senare bor jag granne med isen på Lidöfjärden. För några år sedan började jag fundera på om det morfar och jag upplevde inte borde återupplevas. Komma ännu närmare? Få kroppskontakt med isen? Övernatta mitt på fjärden? Det

är ju vår vinter och parningstid för både räv och lo. Och jag har sett en fin lodjurslöpa ute på Lidöfjärden den här veckan. Det vore inte fel att somna till lodjurs hesa lockläte, ackompanjerat av en råmande is. Vad väntar jag på?

Så bär det då äntligen av. Isen ligger säker. Bara ett par centimeter snö på ytan. Inte för hal eller för mycket snö för att dra en full pulka med tung utrustning i. Den bekväma Tempursängen hemma har bytts ut mot ett uppblåsbart liggunderlägg plus ett av den gamla sorten. Två liggunderlägg lär nog behövas för att hålla den kalla

Räven raskar över isen

Denna räv ylar inte längre.

isen på lite avstånd. I pulkan finns också dubbla sovsäckar och ett tält. På en sådan här liten »expedition« vore det inte fel att ha någon att dela sina upplevelser med. Morfar som gick bort 1982 kan förstås inte följa med.

Värmer varandras nosar

Izidor är en ungersk vallhund med massor av spring i benen och av rasen pumi. Det är inte för att jag vill göra »hundtricket« som han får följa med. Kända statsmän och politiker har ju låtit sig fotograferas med en gullig hund och på så sätt bättrat på sitt anseende. Och när en polisman i Skärholmen lade ut bilder på sig med en hundvalp på Facebook nappade hundratals kvinnor. Nej, hunden får följa med för att jag vill ha sällskap och så gillar han att vara ute.

Solen är fortfarande uppe när vi tras- kar i väg. Termometern visar på minus 10 grader. Förutsättningarna kan inte bli bättre. Isen skulle höra av sig. Medan en knallröd sol glider bakom Vätö i väster reser jag upp vårt lilla tält mitt ute på Lidöfjärden. Jag ser ett varmt ljus i söder. Det är från husen i Gräddö by bara någon kilometer bort. På och avklädning är det mest kritiska momentet vid vintertältning. Det är då man fryser som mest. Men när man kommit ned i de dubbla sovsäckarna med mössan neddragen i pannan – då börjar kroppen så sakta återfå sin vanliga temperatur. Jag får snart sällskap i sovsäcken av Izidor. Han som legat och varmt mina fötter så skönt. Nu ligger vi där med våra isande andedräkter och värmer varandra.

Isen har ännu inte börjat att röra på sig och en tystnad infinner sig. Jag vaknar med ett ryck av att Izidor sitter mitt i tältet och skäller. Vad är det han har hört? Är det möjligen lodjuret? Sen hör jag – rödrävens korta skällande som slutar med ett tjut från Lidö i öster. Isen håller däremot tyst och vi somnar om. Vaknar vid midnatt med ett ryck. Och jag får en känsla av att vi ligger mitt på ett slagfält. Det dova ljudet låter som granater som exploderar i horisonten. Det hörs i alla väderstreck. Det tju- ter över oss med raketer och bomber fälls i land. Jag har tack och lov aldrig bevittnat ett krig. Det här är en kusligare upplevelse än vad jag drömt om.

Ny turistattraktion

Här på Lidöfjärden kan vi i alla fall känna oss trygga. Men jag får en obehaglig känsla av hur svårt det skulle vara att somna på en plats där människor i dag inte har något val. Isen under oss ligger i alla fall trygg när vi somnar om. När vi drar upp blytlåset för att morgonpinka möts vi av en kompakt dimma. Vi kliver ut i ett

oändligt vitt landskap där alla öar och uddar är som bortsuddade. Utrustning som inte fick plats i det lilla tältet har ett lager med frost.

Med bara ett par kilometer hem, ångrar jag att kompassen fick stanna hemma. Mindre än 50 meter från tältet som vi knappast kan se sätter vi våra gula markeringar i snön. Sen river vi vår lilla »borg«.

» Isen har ännu inte hunnit börja röra på sig och en tystnad infinner sig.«

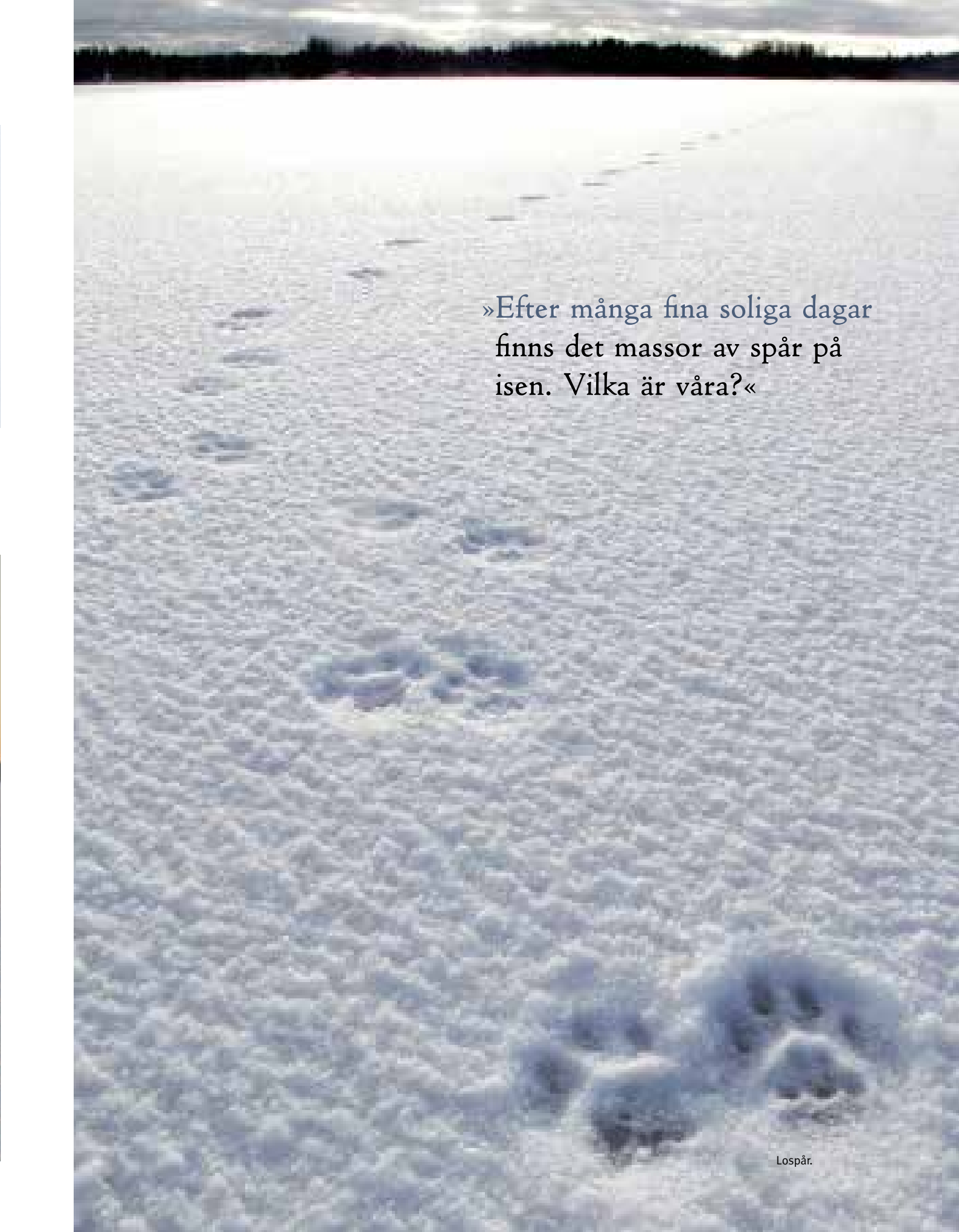
Efter många fina soliga dagar finns det massor av spår på isen. Vilka är våra? Tack och lov är det inte så många som dragit en pulka efter sig. På vägen upptäcker vi massor av nya issprickor. Bevis på hur oroligt isen sovit i natt. Säkert har varje isnatt sina egna ljud. Det blir jag nyfiken på att upptäcka.

Folk från hela jordklotet vill uppleva ett norrsken något vi nordbor tycks ha missat. Norrskenet är en »världskändis« som lockar turister från hela jorden. Möjligtvis är det bara vi skandinaver som inte fattat det. Kanske har vi skärgårdsbor inte sett potentialen med en råmande is? Kanske var det enbart tack vare morfar som jag hittade äventyret alldeles utanför bryggan. ☺

»Mindre än 50 meter från tältet som vi knappast kan se sätter vi våra gula **markeringar** i snön.«

»Efter många fina soliga dagar
finns det massor av spår på
isen. Vilka är våra?«

Vackra årstider är vår verklighet

FOTO: ROINE KARLSSON

» VID VARJE årstids början är just den kommande årstiden min favorit. Sitter i soffan, framför brasan med uppgift att skriva en vinterkrönika. Tänker att ingen tid på året slår vintern. Den riktiga vintern. Den bitande vargavintern. Då snön gnistrar och får hela landskapet att äga samma skönhet som havet. Då världen är inbäddad i bomull. Det är bara då som tystnaden kan vara så total att man hör sina egna andetag.

Någon gång sa någon till mig att jag var beroende av nuet. Det kanske är så. Och kanske – just tack vare det – uppskattar jag det som sker just nu mest av allt. Därför att jag upplever stunden till fullo. Att leva i nuet är så ovanligt för

oss människor att man måste ge det ett namn. Man måste träna det. Vi kallar det att meditera, att utöva yoga eller mindfulness. Samtidigt som begreppet verklighetsflykt är det normala. Det vi alla anser oss behöva. Inte vila, inte lugn och ro, utan verklighetsflykt. Kanske man får det i form av träning, alkohol, spel... Men gärna för mycket av den varan så man får glömma allt annat. Fly. Och då undrar jag: är det inte den ständiga verklighetsflykten som sedan gör verkligheten outhärdlig? Alltid försummade man något den stunden man flydde. Och när man så återvänder till sin verklighet är den lite sämre än då man flydde från den. Om man istället njöt av

varje sekund som var värd att njutas av eller koncentrerade sig på att förändra det svåra man just hamnat i, skulle då behovet av verklighetsflykt vara så stort? Till exempel... Som småbarnsförälder har man en benägenhet att tappa tålmodet. Om det lilla barnet gör en otillåten sak, hur liten den än månde vara – har man plötsligt summerat allt ofog han eller hon gjorde de senaste tio minuterna och det här sista blev droppen. Stackars barnet får undra om det är värre att spilla lite mjölk på golvet än att slå sitt syskon i huvudet med en tjock bok?! Den trötta mamman eller pappan blev oresonligt arg vid fel tillfälle på grund av en serie händelser. Eller för att man undrade hur man skulle hinna till nästa tid som fanns att passa. Om föräldern istället befunnit sig i nuet och sett var sak för sig, kanske man besparat energi och tårar och behovet av att fly verkligheten en stund senare...?

Nu kommer vintern. Och jag tänker inte på hur skön sommarvärmern var. Inte på vad jag ska göra i vår. Jag ser fram emot att se första snön falla. Att tända ljusstakar i mörkret. Att se hästarnas andedräkt en tidig morgon. Och kan ni tänka er – alla andra småbarnsföräldrar där ute – jag ser till och med fram emot att klä på hundra lager av varma söta ytterkläder på icke-samarbetsvilliga barn(!).

/ ELLINOR LUNDÉN

»Då snön gnistrar och får hela landskapet att äga **samma skönhet** som havet. Då världen är inbäddad i bomull.**«**

Ellinor Lundén, 32 år. Bor med man, tre barn, hästar, getter och katter på Blidö. Har bott på Blidö nästan hela livet. Utbildad kantor och hästmassör. Anställd som kantor i Läna pastorat. Spelar och sjunger främst i Blidö kyrka. Fritidsintressen: familj, djur, rida, musik, skärgården, träna.

10-ÅRS-
JUBILEUM
2014

JUBILEUMS-RABATT 50% BOKA EN ANNONS I VALFRITT NUMMER.

Prisexempel:

En halvkvart (85 x 55 mm) 2 500 kr i vår- eller vinter-
numret eller 3 500 kr i sommarnumret inklusive rabatt.

magasin SKÄRGÅRD.
www.magasinshargard.se

W

Båt- och byggnadsvård

»Båt & Byggnadsvård i Roslagen« har öppnats i Vreta strax utanför Norrtälje. Här finns butik och utställningslokal med produkter och kunskaper för att renovera gamla båtar, möbler och hus. Man ordnar även kurser och temakvällar i trärenovering med mera.

Körsång i Öregrund

Boka in 6 januari i almanackan. Då ger Ö-kören konsert med stycket Gaudete i Öregrunds kyrka.

FOTO: MATTIAS HANSSON HGBILD

Legotävling även för vuxna

För tre år sedan skrev då sjuårige Max Österberg ett medborgarförslag till Nynäshamns kommun. Han ville ha en legotävling. Kommunen sa ja till förslaget och nu har Max Legocup arrangerats tre år i rad. I år utökas den populära tävlingen och får en klass för vuxna. Legocupen sker under höstlovet i 28–31 oktober. Max Österberg är med som prisutdelare.

Vandrarhem och café i Gräddö

Sjöviken Fastighet AB har nyligen startat ett vandrarhem i en före detta livsmedelsbutik mitt i Gräddö på Rådmansö utanför Norrtälje. Det finns åtta bäddar att hyra. I somras öppnades även Café Solsidan i bottenplan med bland annat våfflor och mjukglass på menyn.

»Visste du att... i Furusund finns Nordens äldsta kompassros?«

Ny bok om Dalarö

Kan man samla på frimärken, stämplor, post och samtidigt dokumentera en ords historia?

Ja, Lars Liwendahl har lyckats

kombinera sitt intresse för filateli med att samla på historier om Dalarö under hela sitt liv. Hans mastodontarbete har gett oss en sprängfylld bok om Dalarö med omnejd och postens utveckling. Rikt illustrerad med frimärken, stämplor, vykort och bilder från orten. Varvat med spännande historier. Om svunna tider då ett brev betydde mer än att få ett mail i inkorgen.

Boken är späckad med fakta. Sammanställd av en filatelists minutiösa noggrannhet. Som till exempel alla postmästare som tjänstgjort på Dalarös postkontor. Deras namn, datum på när de tjänstgjorde, föddes och dog. Kanske något även för släktforskare? Boken åker säkert in och ut ur bokhyllan åtskilliga gånger men är nog inget man orkar sträckläsa. Intressant för både frimärkssamlare och de som vill veta mer om Dalarö samt postens historia i skärgården. Finns till försäljning på Dalarö turistbyrå samt av författaren själv. /Josefin Ekberg

TITEL: Dalarö, en post- och kulturhistorisk vandring under fem sekler.

FÖRFATTARE: Lars Liwendahl

BESTÄLLNING: lars.liwendahl@hotmail.com

CIRKAPRIS: 280 kr + porto och emballage 59 kr

ANTAL SIDOR: 285

ISBN: 978-91-637-2495-4

Årets godaste julklapp till personalen, släkten eller vännerna

Välkommen att beställa julchokladen från Singö Choklad by L&S i hamnen. En mycket uppskattad lokalproducerad julklapp. Välj mellan svart vinbär, polka, salt lakrits-viol, jordgubb-chilli, lime, salt-lakrits-hallon, kardemumma och mörk.

Beställ på info@l8ihammen.se eller ring 070-27 32 042 senast den 15 dec. Vi levererar till Norrtälje senast den 20 dec. Mer info www.L8ihammen.se

L8ihammen.se

**SINGÖ
CHOKLAD**
lyxpraliner från
Roslagen
BY L8 I HAMNEN

NYA RADHUS I SKÄRGÅRDEN HEM ELLER FRITIDSHUS? DU VÄLJER!

VÅXHOLM RINDÖ - RADHUS 5 ROK 106 KVM PLUS VIND

precis vid Rindö Hamn bygger vi Bif Treuddan - radhus i ny design i ett fantastiskt läge nära hamnen. Här förenas det unika skärgårdslivet med nyproduktionens nya, effektiva och ljusa planlösningar. Passar både till permanentboende eller som fritidshus. Du väljer.

Rindö Hamn har utvecklats till ett levande skärgårdsområde med bra kommunikationer genom vägfärja, Vaxholmsbåtar, bilhamn och busser. Du har skola, dagis, badplatser, fin natur på promenadavstånd. Vill du bort från stadslivet finns Rindö bara en timme bort.

SVENSK FASTIGHETSFÖRMEDLING

JENS ISAKSSON 070-541 70 67

JENS.ISAKSSON@SVENSKFASTSE

FÖR MER INFORMATION

SCANNA QR-KODEN MED MOBILEN
ELLER BESÖK

[BESQAB.SE/TREUDDAN](https://besqab.se/treuddan)

BESQAB

Nytt designmärke »Plurr«

Plurr – from Skärgården with love heter ett nytt varumärke. Två unga kvinnliga företagare från Ljusterö, en arkitekt och en grafisk formgivare slog ihop sina påsar och startade Plurr. *Jenny Findahl* och *Virva Kuusela* har skapat förkläden, kökshanddukar och brickor med mera av de skärgårdsinspirerade mönstren Sjökort, Farled, Sjögräs och Vass.

Tillverkningen sker bland annat av Gustavsbergs porslinsfabrik på Värmdö och Mauds syateljé på Ljusterö. Ekologiskt och miljövänligt tänk genomsyrar varje detalj. Produkterna har också fått en liten »knorr« som skiljer dem från övriga marknaden. De säljs via webbutik på www.plurr.se, på Turistbyrån på Ljusterö Torg och i skrivande stund hos Sjöhistoriska muséet i Stockholm samt på Finnhamn.

FOTO: JOSEFIN EKBERG

Skärgårdskvinnor på Estland

I höstas träffades 55 skärgårdskvinnor från Åland, Finland, Sverige och Estland på det årliga skärgårdskvinnoseminariet. I år gick resan till Ormsö och Nuckö i Estlands skärgård. Det var för 28:nde året man träffades för att knyta kontakter och utbyta erfarenheter med varandra under trevliga former. På programmet stod bussrundturer, museibesök, tjärbränning, workshops med hantverk, föreläsningar om hälsosamma örter och papperskonst samt mycket skratt och glädje. Kvinnorna från Åboland tog på sig att arrangera nästa års seminarium. Vi längtar redan. /Josefin Ekberg

Forsmarks Wårdshus

*Ängslan sig i bordensommar och i antiken mitter glögg och en stannande
koma i tyfina öfver. Julbordet eller affelbaket enligt gamla anor med
kanelmjöl och smör. På bordet står allt från vita nyare julborden, kanelkåp och
kanelkåp till kanelkåp, kanelkåp och stannar*

JULBORD 29/11–22/12

Julbord med "så kan det lita", fredagar under advent.
Under 1–3 advent serveras julbord endast
torsdag – söndag. Från och med 13 dec kan
man få julbord alla dagar.

**JULMARKNAD
och JULKONSERT 15/12**

Välkomna! | Tel. 01 73-501 00 | www.forsmarkswardshus.se

Nyhett! Vi erbjuder catering
för alla tillfällen.

Julbord
på Finnhamn. Gott!
Från 695 kr

www.finnhamn.se
info@finnhamn.se
www.facebook.se/finnhamn
Tel 08-542 462 12

FINNHAMN

VINTER PÁ MARHOLMEN

EN SVOKONLANDS VEKINDIÐ JALSÍ

Þú færð Matvæðinguna þína ókeypis ef þú hefur tekið þátt í einni af þessum átökum. Þú færð Matvæðinguna þína ókeypis ef þú hefur tekið þátt í einni af þessum átökum. Þú færð Matvæðinguna þína ókeypis ef þú hefur tekið þátt í einni af þessum átökum.

Liðdu þú þessum átökum. Þú færð Matvæðinguna þína ókeypis ef þú hefur tekið þátt í einni af þessum átökum. Þú færð Matvæðinguna þína ókeypis ef þú hefur tekið þátt í einni af þessum átökum.

ÞÚ FÆRÐ MATVÆÐINGUNA ÞÍNA ÓFRISKT

Þú færð Matvæðinguna þína ókeypis ef þú hefur tekið þátt í einni af þessum átökum. Þú færð Matvæðinguna þína ókeypis ef þú hefur tekið þátt í einni af þessum átökum.

Þú færð Matvæðinguna þína ókeypis ef þú hefur tekið þátt í einni af þessum átökum. Þú færð Matvæðinguna þína ókeypis ef þú hefur tekið þátt í einni af þessum átökum.

ÞÚ FÆRÐ ÖSKULL TILBOD

Þú færð Matvæðinguna þína ókeypis ef þú hefur tekið þátt í einni af þessum átökum. Þú færð Matvæðinguna þína ókeypis ef þú hefur tekið þátt í einni af þessum átökum.

ÓFRISKT

Þú færð Matvæðinguna þína ókeypis ef þú hefur tekið þátt í einni af þessum átökum. Þú færð Matvæðinguna þína ókeypis ef þú hefur tekið þátt í einni af þessum átökum.

- Lístingur 11.11 og 11.12
- Lístingur 12.11
- Lístingur 12.12 og 12.13

W

FOTO: ROINE KARLSSON

Norrtälje – Stad i ljus

Den tjugiga julbelysningen som tidigare om åren prydde Drottninggatan i Stockholm hamnade ifjol i Norrtälje. Tack vare ett förmånligt avtal med Stockholms Stad. Helgen den 23 november tänds belysningen igen. Norrtäljes shoppinggator gör då åter skäl för epitetet »Stad i ljus« lagom till julhandeln. Kommer sedan snön också blir staden skön som ett julkort.

Boktips
FÖRSTA RIKTIGA
BÅTEN

Stjärnbåten

Stjärnbåten firar 100 år i år. Den ritades 1913 av varvsförmannen Janne Jacobsson från Göteborg. Tiotusentals ungdomar lärde sig segla och kappseglade i Stjärnbåtar. Det har byggts 531 båtar av trä och två av plast. Man räknar med att det idag finns cirka 60 stycken kvar. Boken ger en bild av hur Stjärnbåten och båtclubbarnas juniorverksamhet utvecklades under första halvan av 1900-talet. Pelle Pettersson och flera andra duktiga seglare berättar om sin tid som Stjärnbåtsseglare. Boken har mängder av bilder både av Stjärnbåten som juniorbåt och som ögonsten för dagens äldre seglare. Författaren Rolf Paulin är sekreterare i Baggensfjärdens Stjärnbåtsseglare, som idag håller liv i kappseglandet med Stjärnbåt.

TITEL: Stjärnbåten
FÖRFATTARE: Rolf Paulin
FÖRLAG: Båtdokgruppen
ANTAL SIDOR: 176
CIRKAPRIS: 275 kr
ISBN: 978-91-87360-59-6

Vi bygger allt!

Varför ett hus från Roslagsbyggare?

- Som förbrukningsmaterial hjälper vi Er
- Goda hus med lågt pris
- Tillsammans arbetar vi för bästa skötsel och minsta byggkostnader
- Fått eller direkt underhållet av oss

Tel 0176-25 05 00
www.roslagsbyggare.se

ELBIL - CLUBCAR

Vi har elbilar till skärgården
Bullrar inte, ryker inte och luktar inte
Elbilen som är pålitlig i alla väder

Ring 08 –10 82 83
www.clubcar.se

Restaurang Bergstugan får nytt liv

Nu kan man återigen äta lunch på restaurang Bergstugan (fd Kontrast) på Södra Bergen i Norrtälje. Högt belägen med utsikt över hela staden. Från den 24 november blir det också julbord. *Birgitta Porath* med guldsmedsbutik i Norrtälje har nu tagit över. Till sin hjälp har hon *Sandra Grann* från Grannköket och kocken *Lotta Jansson*. Nästa år blir krogen granne med stadens nya badhus – vilket bör ge en renässans för den anrika gamla pärlan på berget.

Drivedskonst

Lilla Ruskprick av Peppe Johansson, Skaparladan på Lågarö, Rådmansö. Pris: 320 kr. Säljes på Skaparladans julmarknad helgen 1:a advent, 30 november och 1 december. Se mer på www.skaparladan.se

FOTO: ROINE KARLSSON

Vinter natt
PÅ DJURÖNÄSET

Julbord från 495 kr

Julkensart med Tina Ahlin och Peter Lundblad

När musikern stänger sig på, lyssnaren lyfter upp rösten, kyssas läcker i kinden och smöta krusar under stjärnorna, det är en varm glögg från början på en oförglömlig kväll. Julbordet utgörs av egen delikatessex, tillagras med mest ärliga råvaror, alla beaktade och tillagras med kärlek. Efter att alla är mätta och befröjda väntar smulorna från och Tina & Peter var er med på en adventstugufyllt rum med underbara stigar och musik, julglädje och musik avsnitt. Boka era platser nu till dessa julbord och show. (28/11 - 19/12)

- Julbord med Tina & Peter (tors-lörd*) 695,-
 - Julbord (månd-onsd*) 495,-/pers
 - Julbord med logi fr. 1.390,-/pers
 - Julbord med konferens fr. 2.120,-/pers
 - Crazy Christmas party den 14 december 395,-/pers
- Boka nu p108-571 490 00 eller på tiknet.se

*giltigt 1/12 - 12/12. För frågor till våra anställda på angivna dagar

DJURÖNÄSET
SUPERIOR HOTEL • RESTAURANT • KONFERENS

Djurönäset konferens & hotell ligger på Djurön, en 4 km lång vildtäckad ö, i Västernorrlands län, 10 km från Åre och 10 km från Åre. Området är ett naturreservat och ett av de vackraste i Sverige. Området är 45 minuter från Strömsund och www.djuronaset.com

GE MER PLATS FÖR BOKSTÄVER I DITT LIV

HANDEKRIVNA OCH HANDRITADE ORD –
KALLIGRAFI MÖTER LETTERING
WWW.LETRASPACE.SE

**70%
för 0 kr.**

Vi är en ideell förening som står för 70% av sjukvården i Sverige – utan en krona från staten. Bli medlem på sjoradning.se eller ring 077-579 00 90.

SJÖRÄDDNINGENS SÄLLSKAPET
Sörådningens Sällskapet är en ideell förening som står för 70% av sjukvården i Sverige – utan en krona från staten.

Öja – en äkta »skulpturö«

Öja även kallad Landsort gör skäl för epitetet »skulpturön«. För 20 år sedan kom de första skulpturerna till ön. Placerade ute i naturen. Med solen som lampa och vädret som extra effekt.

TEXT: Josefin Ekberg FOTO: Roine Karlsson

Rythm and blues av Annika Heed

VID BRYGGAN på östra sidan möter »kulturlotsen« *Arthur Hultling* oss. På sin elmoped Ella döpt efter »el« och »Landsort«. I bakfickan har han en bunt folder med karta över ön och information om alla skulpturer. Han är ständigt beredd när han ser någon »turist« eller nya ansikten.

– Hej. Har ni fått en sådan här? Här står om alla skulpturer på ön, säger han glatt och drar fram en folder ur bakfickan.

Vi blir väl omhändertagna och får egen guidning. 87 år gamla Arthur, före

detta kulturchef och teaterchef, sprudlar av energi och entusiasm.

– Kom med mig ska jag visa er runt. Sen bjuder jag på lite »tralalala« i galleriet, säger han.

»Tralala« visar sig vara skumpa och lite snacks vid Galleri Öjan. Galleriet ligger i hans trädgård och är en liten faluröd bod med vitmålade stockar till väggar. Därinne står 200 små ansikten av lera på en »scen« och stirrar på en. Huvudena är inspirerade av en Nils Ferlin-dikt. Konstnären heter *Sam Westerholm*.

I grusvägen vi går på finns brunnlock med citatet »I have a dream« på. De hamnade här när kulturhuvudstadsåret i Stockholm var till ända. Vi tittar in i folks trädgårdar och ser både skulpturer som tillhör utställningen och så kallad »folk-konst«. Det verkar vara lätt att smittas till att skapa egna fantasifulla verk. Allt fler öbor köper också konst och låter det stå kvar. Till allmän beskådan. Året runt.

När 28 skulpturer för första gången fraktades ut 1993 var inte alla så förtjusta. Under vernissagen hördes kommentarer som »det är en våldtäkt på hela ön«. Nu två decennier senare har Landsort blivit känd som »skulpturön«. Utställningarna byts ut varje år men några verk förblir permanenta.

– Unga skulptörer hör av sig och vill komma till Öja, berättar Arthur.

Vi går förbi en hög med utjänta gamla pryglar. Den här helgen samlas grovsopor in. Där finns säkert mycket man kan göra konst av.

– Bara de inte tar skulpturerna, säger Arthur oroligt.

Nu även vinterutställning

Med anledning av årets 20-årsjubileum skänktes sex verk till Nynäshamns kommun. Och fler lär det bli. Även om vissa inte uppskattas av alla. Någon skrev och

Kulturlots Arthur Hultling i sitt galleri Öjan.

undrade om ett av dem »Tar kommunen emot vilka perversa skulpturer som helst? Våra barn tar illa upp«. Vi har olika glasögon på när vi betraktar konst. En kvinnas sköte och livets början kan väcka sexuella associationer.

Från att ha varit en sommarutställning blir nu alltfler verk kvar året runt. Av årets 47 skulpturer kan åtminstone ett 15-tal beskådas även i vinter. Det kan vara värt att se dem flera gånger. Olika årstider och tider på dygnet. Med nya effekter. I snöstorm, dimma, åska och andra väderlekars skådespel. Belysta av naturens egna strålkastare, solen och månen. Med korta eller långa skuggor och olika nyanser av ljus.

Klockan 14.30 är bästa tiden att betrakta Ole Drebolds minnessten av Albert Holm, enligt Lennart Stuxberg, utställningens »chefstekniker« och den som håller i det praktiska. Han ställer i ordning skulpturerna på plats med fundament och allt.

– Halv tre. Det är då den är som snyggast. Då ligger skuggan på näsan, avslöjar han.

Stenen restes till minne av mästerlotsen som drog fram halva vägen mot norra udden med orden »Hit kom jag. Nu får

Minnessten över mästerlots Albert Holm av Ole Drebold.

»Klura« av Ole Drebold.

»Belyst av naturens egen strålkastare solen och månen.«

någon annan fortsätta«. Den är av svart diabas från ön och väger fyra ton.

– Jag ställde dit den med en stor grävmaskin i snöstorm, berättar Lennart.

Ole Drebold är den av konstnärerna som bor på ön. Vi kan se åtminstone sex av hans verk på vår skulpturrunda. Ole, Lennart och Arthur är kärnan bakom

föreningen Kulturbryggan som står bakom verksamheten. De lägger ner många timmar ideellt arbete varje år, för att de tycker att det är roligt och viktigt med kultur.

– Det började som en kul grej. Då tog det tre dagar att ställa fram skulpturerna. Nu tar det tre veckor, berättar Lennart.

Folkkonst: rondellhund eller julbock?

»Zlatan« kallas detta verk i folkmun.

Han bygger även podium åt skulpturerna.

Blir du sugen på att skapa en skulptur själv?

– Jag har mina planer. Men det måste bli en isvinter först. Det blir en levande skulptur, säger han hemlighetsfullt och nämner något häftigt han sett från Island.

Skulpturer överallt
Utställningen öppnar upp ens ögon och gör

att man ser skulpturer i allt. Även sånt som inte är gjort av konstnärer. Rostiga ankare. Klipporna. Fyren. Betongtornet. Orange bojar. Landsort måste vara rena paradiset för alla som söker fantasiäggande motiv. Längs vägen hittar vi »Jätstens kliv« i brons av *Kerstin Ahlgren*. I det här perspektivet ser det ut som om hen kliver över den »lilla« fyren.

Vi passerar två verk av förvridna armeringsjärn. En glad överraskning. De finns inte med på kartan.

– Folkhumorn har döpt dem till »Zlatan« och »Arthur«, berättar Arthur.

Arthur är figuren som ser ut att ha fallit omkull och försöker komma upp igen. Den andra ser ut att sparka iväg en boll.

»Jag har mina planer men det måste bli en isvinter först.

Det blir en levande skulptur.«

Därav namnet Zlatan.

Uppe på berget intill fyren står gedigna möbler av betong. Formmässiga och funktionella. De skulle kunna tillhöra utställningen men de har Statens Fastighetsverk ställt dit. Till glädje för folk med egen fikakorg och de som vill vila fötterna. Där finns också små betonggjutna »plattformar« som Försvaret har lämnat efter sig. De lämpar sig utmärkt att

stå på och skapa egna konstverk i olika poser. Samtidigt som man får njuta av utsikten.

Det är lätt att se konst överallt när man tittar nyfiket som ett barn. I berget syns en liten silvrig knopp. Vad är det? Skulptur? Militär kvarleva? Två stora stenar är naturens eget konstverk. När det börjar skymma syns mörka siluetter mot fyren. Den ena liknar en man som står på knä med huvudet mot öster. Den ändrar skepnad när man närmar sig och visar sig vara en kanon.

Ett passande avslut på vår rundvandring. Vi skjuter salut för kulturen på Öja/Landsort. Mätte Arthur, Ole och Lennart orka fortsätta i minst tjugo år till. 🐾

»Jättens kliv« i brons av Kerstin Ahlgren.

ÖFOLK På sommaren jobbar Mikael Zetterström från åtta på morgonen till 11 på kvällen, ibland lite kortare på söndagar. Inte förrän de sista stuggästerna har lämnat Rånö i början på oktober får han tid för återhämtning. – Det är variationen som är tjusningen, tycker han.

TEXT/FOTO: Anna Arnerdal

Från innerstan till en skärgårdsö

FÖR Knappt 20 år sedan bytte Mikael Zetterström ett intensivt stadsliv bland Stockholms innekrogar till en lugnare tillvaro på Rånö i Stockholms södra skärgård. När det skulle bytas stammar i huset där han bodde sökte han sommarjobb på Rånö. Sedan dess är han kvar.

– Jag kände för en förändring och ville testa om det skulle fungera att bo på här året runt, säger Micke, som han kallas.

Eftersom Mikael hade erfarenhet av krogbranschen var han 1997 med och startade upp restaurangen Rånö Källan som han sedan tog över helt och hållet. 2009 tog han över stugbyn och 2013, när de som tidigare drivit affären på ön gick i pension tog han över den också.

Miljön, variationen och lugnet gör att Mikael trivs på Rånö.

– Det är intensivt på sommaren och lugnt på vintern, säger han.

På sommaren är dagarna långa och intensiva.

– När det dyker upp problem gäller det att lösa dem på bästa sätt. Ingen dag är den andra lik, förklarar han.

Även efter att sommargästerna har gett sig av finns det saker att göra. Som att rensa undan sly så att havsutsikten från stugorna behålls. Är det mycket snö gäller det att hålla undan den från taken på de 34 stugorna.

– Jag kan fortfarande jobba sju dagar i veckan. Men de blir inte så långa eftersom det inte är ljusst så många timmar, säger han.

Känner sig inte isolerad

På sommaren är jobbet den sociala grejen. På vintern försöker Mikael att underhålla sin bekantskapskrets inne i Stockholm.

– Jag tar mig in till stan och träffar vännerna. De tycker att det är kul att komma hit och jag

NAMN: Mikael Zetterström

ÅLDER: 47

YRKE: Arbetar med besöksnäringen på Rånö, det vill säga driver restaurangen, stuguthyrning och livsmedelsbutiken.

FAMILJ: Singel med tre inneboende, katterna Rasmus, Karlsson och Alexander.

På fastlandet finns föräldrar, syskon och syskonbarnen. Två av syskonbarnen jobbade på Rånö i somras.

Fritidsintressen: När det blir tid över läser han gärna en bok, tar en tur i svampskogen eller sitter en stund på bryggan med mask på en krok. Ibland kanske det blir ett teaterbesök i stan.

dit, sammanfattar han.

I två och ett halvt år bodde han på Kungsholmen. Han träffade aldrig grannen.

– Man kan sitta i stan och vara helt isolerad. Jag träffar fler människor här, säger Mikael.

– Vad vore Rånö utan gästerna? Det är fantastiska människor som kommer hit på sommaren, tycker Mikael.

Många kommer tillbaka. Redan innan de reser hem bokar de nästa års sommarvecka.

Mikael ser barnen bli större år från år. När de blir tillräckligt stora vill en del komma tillbaka och sommarjobba.

– Det blir lite som en stor familj, säger Micke.

Micke säger att han ser skillnad på gästerna när han hämtar dem vid båten och när han lämnar dem där igen efter en vecka.

– En vecka på Rånö gör verkligen skillnad, menar han. ☺

Du hittar oss på kajkanten
i Fiskehamnen i Nynäshamn

Fiskrökeri med Butik & liten servering
Öppet året runt!

NYNÄS RÖKERI
RÖKERIEN I BOK 11 • 141 21 NYNÄSHAMN
TEL. 08-520 111 20 • www.nynasrokeri.se

Välkommen till: **Sjöbloms Oja Bod**

KONFERENSER
MIDDAGAR
BRÖLLOP
FESTER
BED & BREAKFAST
LUNCHER OCH
LUNCHKÖRGAR

Info och bokning: Tel 08-520 341 11, 070-531 90 80
Se även vår hemsida <http://www.landsort.se>

Nynäshamn »Badort i söder«

Nynäshamn är beläget längst söderut på Södertörn, 58 kilometer söder om Stockholm. Staden växte fram som uthamn till Stockholm, på mark som tidigare tillhört Nynäs gods. Färjetrafiken till Visby är kanske det Nynäshamn är mest känt för, men det finns också färjor till andra destinationer. Orten har gett namn åt oljebolaget Nynäs Petroleum som grundades här 1930 och som alltjämt finns kvar.

Visste du att Nynäshamn var ett litet fiskeläge fram till slutet av 1800-talet?

HAVSNÄRA UPPLEVELSER
I LÄTTÅTKOMLIG YTTERSKÄRGÅRD

NYNÄS HAVSBAD

BOKA ONLINE

NYNÄS RÖKERI **LANDSORT** **TORÖ**

WWW.VISITNYNASHAMN.SE
Nynäs hamns Turistbyrå | 08-520 737 00 | info@nynashamn.se

Drömplatsen
för sjöbusar &
landkrabbor!

Med härlig utsikt över Mysingen
ligger Skärgårdshotellet endast
några minuters promenad till
Nynäshamn centrum och havet.
Välkommen!

**Skärgårds
hotellet**
NYNÄSHAMN

08-520 111 20 • info@skargardshotellet.com
www.skargardshotellet.com

W

FOTO: ROINE KARLSSON

Ljudguide om Utö Grubby

En ljudguide om livet i Utös gruvor har producerats av Iris Media på uppdrag av Stockholms läns museum och Sveriges Hembygdsförbund. Man får lyssna till radioteater som målade beskriver öns forna gruvliv. Ljudfilernas hållpunkter går att följa såväl hemma som på plats. Med eller utan syntolkning. Promenaden startar vid bryggan i hamnen, fortsätter till gruvan, kvarnen och avslutas på Lurgatan. Guiden är intressant och underhållande för likväl seende som synskadade. Filerna finns på www.skargardsstiftelsen.se och går att ladda ner till både MP3-spelare och dator.

FOTO: ROINE KARLSSON

Skidbacke i Norrtälje satsar

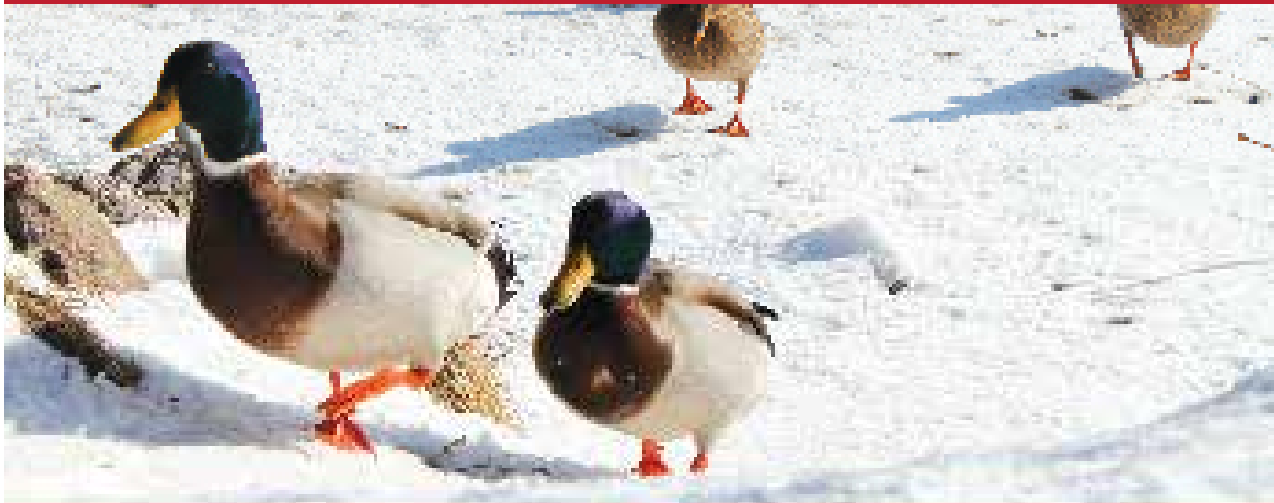
I Norrtälje finns Roslagens enda slalombacke – Kvisthamrabacken. Den drivs helt ideellt av Friluftsförbundet. I fjol satsade man på en ny lift samt ny pistmaskin. Fallhöjden är 50 meter och backen har fyra nedfarter. När snön kommer och vädret medger öppnas liftarna. Aktuell information finns på www.friluftsförbundet.se/norrtalje.

Handduk som också kan användas som duk 530 kr. Säljs i butik eller kan beställas av Miklagård. www.miklagard.nu.

DALARÖ
Förretsgårdförrening

DALARÖ JULMARKNAD
Helgen 7-8 dec kl 10-16

Stålgårdens Mångata julmarknad från Kasällvras till Hotellbryggan. Lokalt producerad mat (pörr & hamburgare) och handverk. Kaffe, glögg, pörrridning för barnen. Lotterier med fina vinster och julbord på flera restauranger. Föreläsning och konsert 8:30 hela dagen direkt till marknaden på Dalarö long. Se info www.dalare.se/eroverring

W

FOTO: HANS BRANDT

Tuff »Ö till Ö« tävling

Skärgårdens tuffa tävling »Ö till Ö« gick av stapeln den andra september för åttonde gången. De tävlande tvåmannalagen tog sig från Sandhamn till Utö genom att springa 65 kilometer och simma 10 kilometer mellan de 19 öarna. 114 lag från 19 nationer deltog i årets »swimrun« och vinnare blev *Björn Englund* och *Paul Krochak* med tiden åtta timmar och 35 minuter. Mer info www.otillo.se. Bilder från vätskekontrollen på Kymendö.

/ HANS BRANDT

FOTO: ROINE KARLSSON

NSS vann miljöstation

Sedan i somras kan man tömma sina toatankar hos segelsällskapet i Norrtälje. Den miljöstation NSS vann för två år sedan har nu installerats. Svenska båtunionen, Världsnaturfonden och Rent Hav utlyste en tävling där folk fick skicka sms till den båtclubb man tyckte förtjänade vinsten. Värdet på miljöstationen är drygt 100 000 kronor men själva installationen kostade mångdubbelt mer. Ett LOVA-bidrag på 200 000 kronor från Länsstyrelsen blev räddningen.

Hört på ljugarbänken

– Och detta kallas fastland, sa matrosen när han vinglade hemåt.

Hansalinan – nu ännu bättre

Den välkända Hansalinan har vidareutvecklats av dess uppfinnare, Lars-Håkan Lindqvist och sonen Odd. »MOB Rescue Line« är i första hand en »båträddningslina« avsedd för båtägare. Påsen med linan fästs med fördel vid båtens mantåg för att vara nära till hands. Den nödstälde får en lina kastad till sig och vid ändan kan en ögla dras fram som träs runt bröstet, läses och räddaren kan dra den nödstälde till ett bättre läge. Linan har ett antal isydda »handtagsöglor« eller »greppband« i räddarens ände. Mer info via www.mobline.se. /Hans Brandt

»Visste du att... Beppe Wolgers farfar har ägt Dalarö?«

Öka trivseln och sänk elkostnaden

Varmt välkomna!

Vi har energikassetter för alla öppna spisar

ENERGIKASSETTEN

Spisdoktorn Brasvärme Sthlm

Ritarslängan 11 Arninge Täby • Öppet ons – fre 10–18, lör 10–14 • 08-540 203 95 www.spisdoktorn.com

DIN BYGGHANDEL
RådmanSåg AB
 Telefon 0176-406 66, 406 22
 info@radmansag.se
 www.radmansag.se

Simskolor 0-10 år
Sommarsimskolor
Första hjälpenkurser
Träning i Gräddö
 • Core & Styrka
 • Afrodans
 • Cirkellöps
 • Powerwalk
 www.friskiramtid.se

ALLT FÖR BÅTEN
 MERCURY VOLVO PENTA
 GRÄDDÖ 078 MARNA 0130
 WWW.GRADDOMARNA.SE

Bröllop & Fest

RÅDMANSÖ BYGDEGÅRD
 Gräddö • 0176-406 09
 www.radmanso-bygdegard.se

ICA Gräddö **Q STAR**
Skärgårdshandel
 Välsorterad ICA-butik
 Tel: 0176-400 12
 ATG, Svenska Spel och DVD-uttyring
 Ombud för Posten och Systembolaget

PARLMAKERIET
0739-586 189
 www.parlmaakeriet.se

Present & Citrusbutik
BREVIKS LOGEN
 Skaffa en unik möbelpåse eller
 175 eller 250kr väskan
 0176-428 06 **Välkommen!**

Skärgården
GRÄDDÖ
 RESTAURANG • KAFFEBAR • BAR
 Dragens kung 75:-
 (10.00-14.00) Inget server, dryck, bröd och kaffe.
 Tel: 0176-406 11
 Öppet alla dagar 10.00-22.00

FRÖSTENA TAXI & BÅTS ÅR
*Vi kör dig hem till
 och vidare*
ANDERS LINDHOLM
 Telefon 0176-26 80 88
 www.frostenataxi.se

ROINES FOTO GRÄDDÖ
 Reportage, kurser, reklam,
 miljö, brudpar
 070-314 49 43 • roines.foto@gmail.com

Mauds HEMSLÖJD
 Tel: 0176-406 26 eller 070-607 19 26

ENSKÄRS SJÖTRANSPORT
 070-692 83 83
 www.enskarssjotransport.se

Välkommen till RådmanSö
 öster om Norrtälje, väster om Åland, mitt i Roslagen

Hällristningen i Kapellskär är från 1752 då kung Adolf Fredrik och hans mannar låg och väntade på väder för att segla till Finland.

Hon vill öppna skärgården

ÖFOLK Lena Nyberg vill se fler besökare i skärgården både höst och vår. Det gynnar även de bofasta menar vd för Skärgårdsstiftelsen.

TEXT O. FOTO: Anna Fredriksson

– **STOCKHOLMS SKÄRGÅRD** är en pärla. Att marknadsföra Stockholm som region och öppna skärgården för många fler, också personer med funktionsnedsättning och med en annan kulturell bakgrund – det är min ambition, deklarerar Skärgårdsstiftelsens vd *Lena Nyberg*.

– Skärgården ska vara tillgängliga både för dem med fet plånbok och för dem med tunn plånbok. Man ska kunna tälta och uppleva öarna, det ska finnas något för alla.

Hon skulle vilja att det inte bara var i juli som skärgården var full av besökare. Själv är hon tokig i att plocka svamp.

– Men höst och vår, då är man ganska ensam att njuta. Det är väldigt synd att många öar är helt öde på besökare stora delar av året.

Skärgårdsstiftelsen äger 16 jordbruk som arrenderas ut. På Gålö var det 9 000 personer som tittade på kosläpp i våras. Ett bra sätt att komma närmare också den sida av skärgården som innebär hårt arbete för en levande skärgård, menar Lena Nyberg.

– Många ungdomar förknippar skärgården med dyra båtar och snygga kläder men det är hårt slit, skogs- och jordbruk, tidiga morgnar och att dra upp

NAMN: Lena Nyberg

GÖR: Vd för Skärgårdsstiftelsen

ÅLDER: 54

BOR: Stockholms innerstad

FAMILJ: Man och tre söner 26, 22 och 13 år

UR KARRIÄREN: Jurist, socialborgarråd i Stockholms stad, Barnombudsman

SOMMARSTUGA: På Ljusterö

GILLAR: Att plocka svamp

Skärgårdsstiftelsens uppdrag

Bevara skärgårdens egenart, naturvärden och landskapsbild och samtidigt främja utvecklingen av friluftsliv, kultur, rekreation och turism med beaktande av den bofasta befolkningens intressen.

Du kan bli stiftelsevän – titta på skargardsstiftelsen.se

nät. Att beskriva det är en viktig uppgift.

Besökaren ser att landskapet är vackert, men kanske inte alla olika arter eller vad jordbruket betyder för det öppna landskapet.

Som ett exempel på en annorlunda kulturskatt tar hon sälstationen från andra världskriget på Gålö.

– Sälarna skulle lokalisera u-båtar. Sådant ska vi lyfta fram. Och Utö gruva, hela området är unikt och kan presenteras bättre.

Underhåller byggnader

Men den krassa verkligheten gör att mycket av Lena Nybergs och medarbetarnas tid går åt till att hantera alla byggnader som har stora underhållsbehov. Många av vandrarhemmen och stugorna har för låg standard för dagens barnfamiljer.

– Vi behöver renovera duschar och toaletter. Men det kostar förstås.

Stiftelsen söker hela tiden externa bidrag, letar efter sponsorer och samverkanspartners.

Fler besökare, sliter det inte på naturen?

– Det går att styra besöksströmmarna så att vi också kan värna känsliga områden.

Verksamheten ska vara publik och de båda målen behöver inte gå stick i stäv.

De fyra största besöksöarna: Lidö, Grinda, Utö och Finnhamn kan klara fler besökare under lågsäsong, menar hon.

Och hur främjar man de bofasta?

– Om vi satsar på friluftsliv, kultur och rekreation ger det också möjligheter att försörja sig. Ibland går vissa byggplaner stick i stäv med de bofastas önskemål. Men alla drar nytta av bra infrastruktur som bredband, service och transporter.

– Det är på många sätt ett tufft liv att vara bofast, både för barnfamiljer och äldre. Kanske är det ofrånkomligt, men vi ska underlätta så mycket vi kan.

Skärgårdsstiftelsen har 45 anställda tillsynsmän och naturvårdare. De är organisationens ansikte ute i skärgården.

– Vi får beröm när vår personal sjöräddar någon eller ser till att folk kopplar sina hundar. Vår personal tar hand om sopor och toaletter. Skärgårdsstiftelsen är en viktig aktör, men vi verkar lite i skymundan. 🐾

A woman with blonde hair, wearing a black dress and a watch, is seated at a dinner table. She is holding a white plate with various dishes, including what appears to be fish, potatoes, and vegetables. The table is set with other plates and glasses, and the background shows other diners in a restaurant setting.

Sikfest innan vintern

Att ha sikfest har anor ända från medeltiden. Varje ö eller fiskeby i skärgården med självaktning bör ha en egen sikfest. I Refsnäs dukar man upp med diverse fiskrätter och dansar natten lång. Till sikens ära.

TEXT: Josefin Ekberg FOTO: Roine Karlsson

DRYGT EN VECKA tar det att förbereda alla rätter inför festen. *Östen Österberg* står och steker strömming för glatta livet i ett osigt kök i den så kallade »Baracken«. En före detta militärbarack som hämtats från Söderarms skärgård. Numera är den byns bygdegård. *Östen* är ordförande i Refsnäs Fritidsförening som står bakom sikfesten. I mer än 30 år har man arrangerat den. Alltid på allhelgonahelgen i november. Datumet har sin förklaring.

– »Vid första snön går siken iland«, berättar *Östen*. Denna goda matfisk av laxsläkte kan man kalla vår motsvarighet till »västkustens hummer«. Då förstår man bakgrunden till att samlas och fira tillsammans kring siken. Delad glädje – dubbel glädje. Till den här festen har den forne yrkesfiskaren *Ulo Rammus* tagit upp tio sikar som han röker själv hemma. Övrig fisk har inhandlats i en vanlig livsmedelsaffär. Lite fusk kan man tycka. Men, men. Östersjöns överflöd av fisk tillhör ju det förgångna.

– Den här fisken är köpt på Flygfyren. Det är strömming från Öregrund tror jag, säger *Östen* medan han panerar och steker.

Han använder rågmjöl, ströbröd och salt. Och steker i riktigt smör. 150 strömmingar står han och steker helt själv. Hans sambo *Karin Mohlin* brukar också hjälpa till. När strömmingarna är klara ska 100 strömmingsrullader med kaviar och ansjovis in i ugnen. Till årets fest har 51 personer anmält sig.

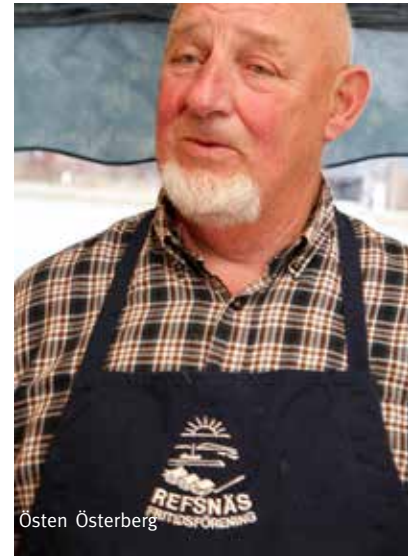
– Vi äter, dansar och har jä..ligt roligt, säger *Östen*.

Som mest har hela 118 fisk- och fest-sugna anmält sig till sikfesten. I en by med endast 126 bofasta och 400 fritidsbor.

Refsnäs ligger på Rådmansö ett par mil från Norrtälje och är ett gammalt genuint fiskeläge med många faluröda sjöbodrar. Idag bedrivs dock inget yrkesfiske längre. Fisket tog slut någon gång 1975–80. *Östens* bror *Mårten* var yrkesfiskaren som höll ut längst.

– Som mest fanns det tre stora trälare i Refsnäs, berättar *Östen*.

På den tiden fick man både sik, strömming och lax i trälarna. Idag är det ett minne blott. Närmaste fiskebyn är Grisslehamn.

Fiskbuffé står uppdukad på pingisbordet.

»Folk tjattrar, skrattar och kramas. Den nyss lite kyliga lokalen blir snabbt fylld av värme. Både fysisk och mental.«

Som en enda stor familj

Till sikkfesten i Refsnäs kommer både bybor, fritidsfolk och kors i taket, Bobergs och Askensjö från grannbyn Gräddö har hittat hit. Förr sades att det var tvätsäkra skott mellan byarna där bara tre kilometer skiljer dem åt. Det vältränade örat kunde till och med höra dialektala skillnader. Trots det är Gräddöbor och Refsnäsbor med djupa rötter inte sällan släkt med varandra.

Nu ikväll blir alla i alla fall som en enda stor familj. Många har känt varandra ett helt liv. Sedan barnsben. Då går det inte att låtsas. Eller försöka imponera. Alla vet för mycket om en redan. På gott och ont. Kanske en bidragande orsak till att stämningen är så uppsluppen. Redan i hallen. Innan det första glaset vin inmundigats. Här behövs ingen »isbrytare«. Alla är jordnära, naturliga och avslappnade. Orden »Kom som du är« får en ny innebörd.

Lokala bandet Cover Crew Band underhåller.

– Å, hej. Är du här? Vad kul att se dig, hör jag mig själv säga. Flera gånger.

Lika glad som någon annan över att vara här, som »utböling« med inga rötter alls i bygden. Folk tjartrar, skrattar och kramas. Den nyss lite kyliga lokalen blir snabbt fylld av värme. Både fysisk och mental. Fiskbuffén står uppdukad på ett pingisbord. Med olika rätter av lax, sik, rom och strömming. Folk omringar snart bordet för att njuta av alla uppläggningar och dofter. Det vattnas i minnar

som gladeligen struntar i talesättet »låt maten tysta mun«. Väl till bords turas vi om att tugga och prata. Och spotta ut ben. Svårt att säga vilken fiskrätt som är godast. Men den rökta siken har tuff konkurrens.

Efter måltiden skakas det loss till gamla godingar med de lokala musikerna i *Cover Crew Band*. Mycket rock'n roll och hög musik gör att det blir svårt att fortsätta sitta still på sin rumpa. Medelåldern är ganska hög. Runt 70 år. Men det är inget

hinder. Man blir aldrig för gammal för att festa loss tydligen. Detta är väl den generation som var vilda hippies i sin ungdom? Det lever de upp till i alla fall.

– Klackarna i taket. Nu river vi hela haket, är känslan som förmedlas.

Vi som tillhör de »yngre« i gänget har mindre energi och tycker att strax före midnatt är en bra tid att tänka på refrängen. De äldre och piggare fortsätter roa sig till långt in på småtimmarna. Tillsammans med ratade sikben. 🍷

»Många har känt varandra ett helt liv. Sedan barnsben.«

Refsnäsbon Östen Österberg gillar Anne Askensjö från grannbyn Gräddö.

Fakta Refsnäs Fritidsförening:

Cirka 160 medlemmar/medlemsfamiljer. Ordnar varje år Hasaloppet för barn och ungdomar, Bystädning, Valborgsmässofirande, Årsmöte med samkväm, Midsommarfirande, Hamnfest med loppis, Båttutflykt, Sikfest och Luciafirande med auktion. Har hand om byns dansbana och bygdegården »Baracken«. Är fadder till kumlet på ön Käringen och sköter slyröjningen där.

Gravad sika

Ingredienser (ca 7 pers):

- 500 g sikfilé med skinn, 2 filéer
- 1,5 msk flingsalt
- 0,5 dl strösocker
- 1 tsk grovkrossad vitpeppar
- 1 msk bourbon eller whisky

Tillagning:

1. Blanda salt, socker och peppar. Gnid in fiskens köttssidor med det och droppa över whisky.
2. Lägg ihop filéerna med köttssidorna mot varandra och lägg in i en plastpåse. Lägg den på ett fat och ställ i kylan ca 2 dygn. Vänd påsen några gånger under tiden.
3. Var noga med att frysa den gravade fisken om den inte varit fryst innan. Minst -18° i 5 dygn.

Fakta sika:

Siken är en populär matfisk som tillhör familjen laxfiskar. De har silverfärgade fjäll och grå fenor. Huvud och mun är litet i förhållande till kroppen. I Sverige finns sex arter naturligt. Aspsik, blåsik, planktonsik, sandsik, storsik och älvsik. Den största, älvsiken kan bli 60 cm och väga upp till 8 kg. De minsta nordiska sikarna, planktonsik och blåsik, blir i regel 10–15 cm och väger inte mer än 0,5 kg. Siken är en sötvattenfisk som trivs i rena, kalla och syrerika vatten. Den blir köns mogen vid 4–5 års ålder och leker beroende på plats mellan september och februari.

Ove Söllvander med seniorer tar sig över en rädda.

A person wearing a blue jacket, tan pants, and a black beanie is climbing a snowy slope. They are using an ice axe for stability. The background shows a vast, snow-covered landscape under a clear sky.

Pigga seniorer på vift

Det kryper i kroppen att få komma ut, röra på sig, uppleva saker och umgås. Åldern är inget hinder. Friluftsförbundet fyller seniorers torsdagar med aktiviteter i det fria.

TEXT O. FOTO: Roine Karlsson

DE KALLAR SIG »SENIORER« och det är nog en bra beskrivning av Friluftsrådets pigga pensionärer. »Seniorer« det låter ju mer atletiskt när det handlar om att åka skridsko, paddla och ge sig ut på långa promenader. Senioraktiviteterna hos Friluftsrådet i Norrtälje startade för två år sedan.

– Jag fick då en idé om det borde finnas en del seniorer som har tid över och är pigga nog att röra på sig, berättar *Ove Sölvander* som har lång erfarenhet som ledare i föreningen.

– Jag tog upp det i vår styrelse som tyckte att idén var värd att prova. Där-
efter samlade jag några personer som jag

trodde kunde vara intresserade. Framst var det personer som brukade åka skridskor med oss och som nu var pensionärer. De tyckte idén var god och vi började med en vandring på Roslagsleden som första aktivitet. Då var vi bara tre personer som deltog. Sedan har intresset växt och nu är vi ofta 15–20 personer de gånger som vi gör vandringar. När vi paddlar kajak eller åker skridskor blir vi lite färre sex–tio personer, berättar han vidare.

Varannan torsdag träffas seniorerna. Det är en tid som passar en pensionär med spring i benen när andra är upptagna med sitt arbete.

– På vintern blir det långfärdsskridskor då det finns åkbar is. Har några gånger fått tagit skidor istället, berättar Ove.

Vandringar med kultur

Vandringarna kan vara i området runt Norrtälje eller också tar man bussen till Stockholm och går runt Södermalm, Djurgården och Hagaparken.

– Vi försöker också att kombinera vandringarna med ett besök på något museum eller liknande. Till exempel

Havsörnsexpedition hos Jan Yttergård.

utställningen om Inkaguldet i Berggrummet, besök på Fotografiska och vi har även tagit Gondolen upp på Globen. Vi har spårat utter, sett strömstare och tittat på havsörnar vid en åtel. Vandrat i Riddersholm, på Singö, Furusund, i Rimbo och Uppsala, berättar han.

Även vandringarna i Norrtälje kan ibland kombineras med lite kultur. Såsom guidning i Skebobruk, Grisslehamn och Finsta. I sommar har man också gjort en tur med Helmi. Merparten av deltagarna återkommer varje gång.

– Roligt är att det oftast är någon ny deltagare med, säger Ove Söllvander.

Åldern på de som deltar är oftast mellan 65–75 år.

– Alla är välkomna på våra torsdagsaktiviteter. Och du behöver inte vara pensionär, poängterar Ove.

På tur i programmet står härnäst 14 november vandring med *Per Börjesson*, 28 november vandring i Rimbo med *Charlie Palm* eventuellt blir det tunnbrödsbakning också samt vandring med *Anita Ericsson* 12 december. Två veckor innan utsatt datum kommer mer detaljerade uppgifter. Alla är välkomna oavsett medlemskap i Friluftsförbundet eller inte. Men endast medlemmar omfattas av föreningens olycksfallsförsäkring. 🐾

Havsörn i tubkikaren.

Friluftsförbundet Norrtäljes senioraktiviteter

Genomförs varannan torsdag. Några samlas och gör iordning ett program för våren respektive hösten. Då tar någon/några ansvar för genomförandet av aktiviteten. Det finns en maillista där intresserade har anmält sig att vara med och 1–2 veckor före aktiviteten mailas exakta uppgifter om samlingsplats och starttider.

På hemsidan www.friluftsframjandet.se/norrtalje finns program och kontaktinfo.

Fotografiska museet i Stockholm.

Intressanta bilder på Fotografiska.

Höstpromenad i Riddersholms naturreservat.

Skogen blev konsthall

ÖFOLK Åländska konstnären Juha Pykäläinen ville göra konst som syns. Det blev fyra meter höga älg torn. Som ser ut som älgar.

TEXT O. FOTO: Helena Forsgård

JUHA PYKÄLÄINEN – målare, grafiker och skulptör – gjorde sitt första älg torn 2003. Han ville skapa ett alternativ till de vanliga jakt torn, som ofta syns i skogsbrynen på Åland men där funktion går före estetik. Han ville göra torn med humor som förskönar landskapet utan att ge avkall på de primära funktionerna för jägarna. De vill ha bra sikt och ett utrymme där man kan sitta någorlunda bekvämt under timmarna på pass. Juha har även skapat en hylla uppe i tornet där kaffemuggen står bekvämt.

Det blev en naturtrogen älg med långa ben och horn som står åt alla håll och tornen fungerar som konstnären tänkt sig. De väcker folks uppmärksamhet. Skogen har förvandlats till en konsthall. Tornen lever sitt eget liv under olika årstider

och på olika platser. På sommaren kan de vara skydda av lövträd. På vintern visar de upp sig i sin fulla prakt. En av ägarna, *Rolf Nordlund* i Jomala, vet att tornen intresserar.

– Jag ser ofta turister som stannar och fotograferar mitt torn som står nära landsvägen. En gång såg jag också en stor älg tjur som stod och glodde på tornet. En obetalbar syn, säger *Rolf Nordlund* som använder tornet både under rådjurs- och älgjakten. Juha Pykäläinen har också visat sina älg torn i USA. Fyra torn byggdes upp under Nordic Cool Arts Festival i Kennedy Center i Washington i början av året.

En byggsats

Till dags dato har ett 40-tal torn sålts. Den som köper ett får en byggsats med tillhörande beskrivning. Men räkna med att det krävs ett visst

mått av praktiskt handlag för att få ihop tornet. Delarna är många. Modellen är skyddad i Norden och i Sverige säljs den av Älgpasset Hasse.

– Virket har andra dimensioner i Sverige än i Finland. Därför är det svenska älg tornet något lägre och har klenare ben, säger Juha Pykäläinen.

Han fick i fjol landskapet Ålands jubileumspris som delades ut till år-tiondets kulturutövare. I motiveringen heter det bland annat att »han lyckats förmedla det unika i den åländska naturen och dess djurvärld i både bild och skulptur«. På senare tid har han även målat älgar. Eftersom det är svårt att hitta levande modeller har han tillbringat åtskilliga timmar i Ålands jakt- och fiskemuseum där han ingående studerat Hälge, museets uppstoppade älg. Pykäläinen har dekorerat flera offentliga

rum på Åland än i skogen.

Hans betongskulpturer av får syns på gågatan i Mariehamn och på ögruppen Kobbaklin-tar, där Mariehamns första lotsstation ligger, finns både hans lotsar och trutar av trä och godror av keramik.

NAMN: Juha Pykäläinen

ÅLDER: 60 år

YRKE: Målare, grafiker, skulptör

HEMORT: Sund på Åland

FAMILJ: Hustru Eva och tre döttrar

INTRESSEN: Klassisk musik, lyssnar intensivt på P2

AKTUELLT: Har i år gett ut konstboken Helge Hirvinen – Ålandsälgen. Medverkade i samlingsutställningar i somras både på Åland, i Finland och i Norrtälje.

»Han ville göra torn med humor«

Äntligen dags att fira och fria!

Äntligen kan vi fira att Visit Roslagen driver turismverksamheten i kommunerna Norrtälje, Österåker och Östhammar, d v s i den allra största delen av Roslagen! Destinationsbolaget ägs av de tre roslagskommunerna tillsammans med 160 engagerade privata aktörer.

Nu friar vi till hotell, restauranger, rederier, besöksmål, aktiviteter, butiker, evenemang och till alla andra som vill vara med och utveckla Roslagen till en av Sveriges absolut mest attraktiva destinationer! Det är vårt gemensamma mål.

Vi är laddade för en spännande framtid tillsammans och hoppas på positiva svar från minst hundra samarbetspartners. Allt för att ännu fler ska bli attraherade av och längta till vårt älskade Roslagen där hav, skärgård, charmiga småstäder och bruk välkomnar – året runt.

Nu väntar ett gnistrande vinterlandskap med vandring, längdskidåkning och ridning med islandshäst. När isarna ligger spegelblanka är en långfärdsskridskotur till ytterskärgården en oslagbar upplevelse. Njut av närproducerade julbord och festmåltider. Eller unna dig en avkopplande weekend med SPA, skärgårdsluft och roslagskultur.

Möjligheterna finns. I Roslagen är de ovanligt många.
Boka din vinterupplevelse på www.roslagen.se

visit **roslagen**

Som en saga, sant eller inte...

»Äldre ekipage som vinner över de yngre.
Fusk. Fel på tävlingsbanor. Folkhopar på
isarna. Ända upp till hundratals personer.«

NÄR VINTERN ÄR som kallast och isen som tjockast. Det är då det har skett. Det är då de har mötts därute. Så berättar i alla fall historien.

Enligt sägnen startade det redan på sjuttioalet. Människorna som bodde ute i skärgår'n tog tillvara på chansen att träffas på ett enkelt sätt. Den som isvintrarna bjöd på. På den tiden låg det en isbro ute i Träsköfjärden, som öborna kunde åka över rännan med. Idag fungerar det lite annorlunda. Endast de våghalsade törs ta sig över. Fast nu utan isbro och med hög hastighet.

Platserna för dessa beryktade möten har alltid varierat. Det viskas om Lådna, Ingmarsö, Svartsö, Byholmen och flera av öarna omkring.

Vissa av de äldre minns fortfarande hur det startade. Det var något om en åker nedanför skolan på Svartsö. De kan fortfarande skrocka och berätta roliga episoder om den mytomspunna kraftmätningen med diverse fordon. Det året när en av

deltagarna redan vid startlinjen för iväg rätt in i ett träd. Eller den andre som stod och varvade tills tvåtaktsavgaserna spred sig som en tät dimma bland åskådarna. När sedan startskottet gick, för bara den

övre delen av ekipaget iväg. Mattan låg kvar bakom, utrullad på snön.

Smuggelsprit

Så kom nödären – då isarna inte bar längre. Många sålde av sina ekipage. Turerna med vaxholmsbåten började gå tätare och båtarna blev allt större. Till slut var de så stora och breda att den fina lilla isbron inte nådde över rännan längre. Den blev för kort och hamnade på Lådna där den lär ligga än idag, invuxen i gräset och nedbruten av tidens tand.

Svävartrafiken ökade också, plötsligt fanns inte samma behov av att ta sig mellan öarna för egen maskin. Fast det var något som fattades, skärgårdsborna ville allt jämt träffas på deras egen årstid.

Klimatet med kung Bore i täten tyckte som dem och plötsligt kom isvintrarna tillbaka.

Skärgårdsborna sprang man ur huse och började importera tillbaka de mattbeklädda vinterfordonen. På en del av öarna tycktes folket klokt nog ha gömt undan de gamla hederliga. Ingmarsö till exempel. Där plockade man fram gamla godbitar sedan sjuttioalet och alla andra möjliga/omöjliga fordon. Andra öar, främst de med goda färjeförbindelser och de långt ut, tycktes se en sport i att införskaffa så moderna som möjligt.

Nya historier läggs till de gamla
Otäcka isturer med stöp upp till knäna.

»Platserna för dessa beryktade möten har alltid varierat. Det viskas om Lådna, Ingmarsö, Svartsö, Byholmen...«

Folk som strömmar till från norr till söder, lyfter sina fordon på vaxholmsbåtar och efter en kort tur sätts de ned på andra sidan rännan. Sänkta skotrar. Äldre ekipage som vinner över de yngre. Fusk. Fel på tävlingsbanor. Folkhopar på isarna. Ända upp till hundratals personer. Vandringspris. Smuggelsprit.

Nytt för den nya tiden var dessutom ett yttre hot. En ny lagstiftning hade trätt i kraft och en nitisk myndighet hade fått utökade befogenheter. Detta satte skräck hos människorna. Inte bara på sommaren. Nu började det figurera historier om vansinnighetsdåd som kostsamma svärvarturer för utandningsprov och blåljus på isarna. Någon talade till och med om ohyggliga summor pengar som indrivarna drev in på ett tämligen enkelt och fräckt sätt. Många och långa var de diskussioner som rörde hur man kunde skydda sig. För

ett var säkert. Att sluta njuta av isvidderna och träffas – det tänkte ingen.

Alla ville ut och njuta av de underbara vintrarna. Istäckta fjärdar med snö som blänker som stjärnor i solens sken. Klipphöllar som sopats fram av vindens kvast. Kolsvarta öppnor där vattnet kan skådas, långt innan isen släpper. Barnens glada rop där de åker kana nedför berg, över landknallar och ut på isen. Frostnupna, härligt röda kinder. Doften av brasor som sprider sig och blandas med den nygrillade korvens os. Smaken av termoskaffe. Rykande varm choklad med risk för skällning.

Och vem vet – kanske detta är en pågående vandringssågen – kanske inte.

Kanske folk tänker fortsätta träffas därute på isarna – kanske inte.

Vi får se vad ryktet säger nästa år.

/Yamaha et 340 -85. ♡

»Doften av brasor som sprider sig och blandas med den nygrillade korvens os.«

ÖFOLK Han har åkt långfärdsskridskor sedan barnsben och plurrat 18 gånger. Lars-Håkan Lindqvist, 86 år vet vikten av att ha bra säkerhetsprylar på isen. Möt mannen bakom bland annat isdubbarna och Hansalinan.

TEXT O. FOTO: Hans Brandt

Isdubbarnas pappa

REDAN SOM BARN fick Lars-Håkan följa med pappa på skridskoturer och långseglingar och fick då tillfälle att rädda liv både på isen och med båten. När båtarna togs upp på hösten blev det dags att ta fram långfärdsskridskorna för egna turer eller i grupp. Ofta till ytterskärgården med begränsade kommunikationsmedel. Mobila telefoner fanns ju inte ens i sinnet och fasta telefoner bara hos till exempel åretruntboende fiskare. Färjorna var sällsynta, speciellt under vintern. Ibland blev vädret snabbt otjänligt, isarna försvann och man fick söka övernattnings i någon bod för att nästa dag finna nya vägar.

Lars-Håkan blev alltmer engagerad i Stockholms Skridskoseglarklubb, populärt kallad »klubben«. Han ledde skridskoturer på skärgårdisarna och hade god blick för säkerhets- och utrustningsfrågorna.

Lars-Håkan funderade på hur isutrustningen kunde förbättras och blev pappa till nutidens isdubbar och »Hansalinan«. Dessutom har han uppfunnit ispikar, ryggsäckar och räddningssystem. Det ligger många års funderingar

bakom dessa säkerhetsprylar. Men – för att bli en säker skridskoåkare krävs inte bara bra utrustning, utan mängder av utbildning och information.

Lars-Håkan blev ansvarig för Livräddningssällskapet och Trygg-Hansas kampanjer till exempel »Vän med isen, Vän med vattnet« med skol- och utbildningsfilm på TV:s »Anslags-tavlan«.

Antal skridskoåkare har ökat

Han var under många år säkerhetsansvarig inom SSSK, höll i ledarutbildningar och »iskunskapskursen« som cirka 1 800 personer gått, med bland annat frivilliga, realistiska räddningsövningar på tunn is.

Ser man Lars-Håkan på isen åker han vänligt fram till personen som har isdubbar alldeles för långt ned. Det blir då en personlig förklaring varför dubbarna alltid skall sitta nära hakan.

Lars-Håkan har själv plurrat 18 gånger, men aldrig som ledare för klubbturen.

Antalet skridskoåkare har ökat kraftigt men antalet drunknade

NAMN: Lars-Håkan Lindqvist

ÅLDER: 86 år

FAMILJ: Frun Stina, sonen Odd och dottern Anneli samt fyra barnbarn.

BAKGRUND: Arbete i den grafiska branschen. Har upfunnit säkerhetsprylar för skridskoåkning och båtliv. Bland annat Hansalinan.

FRITIDSINTRESSEN: Skridskoåkning, kajakpaddling, segling och naturen.

har minskat. Lars-Håkan vet inte hur många liv hans uppfinningar/utbildningar/information räddat, men säkert åtskilliga.

Vilka övriga fritidsintressen har Lars-Håkan?

– Gärna kajakpaddling och allt som hör naturen till, svarar han. Traditionerna inom familjen förs vidare med sonen Odd, också ledare inom SSSK. Tillsammans har far och son vidareutvecklat »Hansalinan« till en »manöverbord-lina« kallad »MOB Rescue line". Se separat notis.

Sammanfattningsvis torde detta innerliga is/skridskointresse ha bidragit till att ett möte med Lars-Håkan och hans innehållsrika liv ger intrycket av en ytterst vital 86-åring. Kombinerat med den vänliga »isglimten« i ögat – en man som fylld av minnen snart ger sig ut på nya skridskofärder och säkert uppfinner ytterligare någon säkerhetshöjande utrustning på sina älskade isar. 🐾

»Det ligger många års funderingar bakom dessa säkerhetsprylar.«

Lars-Håkans tips på isen:

- Åk alltid i sällskap med säkra kompisar.
- Ha ispik, isdubbar, lina, bra flytryggsäck, ombyte och var tränad att använda utrustningen.
- Testa att plura under kontrollerade former och kontrollera utrustningen.
- Förvara mobilen och bilnycklarna i vattentäta plastpåsar.

Kooperativ Lagnö Bo bildat

En kooperativ hyresrättsförening har bildats i natursköna Lagnöviken utanför Trosa. Lagnö Bo heter den och planerar att bygga cirka 16–20 lägenheter i olika storlekar med gemensamma utrymmen och inglasad vinterträdgård. Föreningen strävar efter ett bygge med stor miljömedvetenhet vad gäller material och utförande. Platsen blir intill Lagnö Gård som driver bostadsrättsförening, lantbruk med djurhållning, förskola och vandrarhem samt filmvisningar.

Boktips
NÄR BÅTEN FÅR
VILA

Båten i vinteride

En handbok, uppslagsbok och checklista inför vintern med en personlig kom ihåg-lista att boka av. Upptagning och transport, avmastning, vård och underhåll av motor, elsystem, tågvirke, vinschar och block, rengöring och polering, samt förberedelser inför sjösättning och påmastning. Lättförståeligt och med många förklarande bilder visar denna bok hur det går till att hålla segelbåten eller motorbåten i skick, liksom att vårda och reparera de otaliga tillbehören. Författaren Michael Naujok skriver sedan 40 år för det tyska båtmagasinet Yacht och ansvarar där för båttester.

TITEL: Båten i vinteride
FÖRFATTARE: Michael Naujok
FÖRLAG: Norstedts
ANTAL SIDOR: 192
CIRKAPRIS: 220 kr
ISBN: 978-91-1-305098-0

»Visste du att...
det finns drygt 2 miljoner invånare
i vårt spridningsområde?«

= LEVANT
 = UTFLYK IER
 = SJTTINGEN SJÖRT

STRIDSBÅT 80

Kontakta oss för något större det varliga
072 - 208 08 85 www.stridsbat80.se

MARINFLYTBRYGGAN

Egen tillverkad
Lager
Hälhets/Saneringar
Flytbryggor i trä
Flytblack
Ponton- & hammubryggor
Båt- & bedbryggor
Bojar och bommar
Förbättringsmaterial
Tillbehör

ALLT FÖR BÅTEN

Tel. 0176-22 16 28 / 070-812 68 28 www.marinflytbryggan.se

Taxitrafik, Charter, Turtrafik

dygnet runt **08 571 50 100** året runt
www.battaxi.se
info@battaxi.se

Hydrokopterar

20-40, 18 och 200

www.airboats.fi

Agent i Sverige
www.ultra-marin.se
berit.klevner@zelia.com
+46(0)31 976666,
(0)707 653252

W

FOTO: GUNNIKA ISAKSSON-LUTTEMAN

Smöraskens nya framtid

På norra Värmdö, med långväga utsikt över Solöfjärden, ligger Fredriksborgs fästning från 1700-talet. I Smörasken som det runda fästningstornet kallas i folkmun, öppnades i somras ett galleri med utställningar av olika slag. Med varsam hand har entreprenörsparet Eva och Thomas Persson även renoverat stenkasernen intill och förvandlat det till ett smakfullt hotell med 10 rum och en inbjudande restaurang för 75 gäster. I det nybyggda orangeriet serveras lättare menyer. Alltid med hembakat bröd och egen glass. Här arrangeras också konserter med kända artister. För intresserade gäster går det att få guidad rundvandring i vad som en gång var Europas modernaste fästning. Cykel finns att hyra för den som vill upptäcka den spännande militärhistorien på egen hand. Mer information på www.fredriksborghotel.se /G I-L

Loggportar på Hjälmo har slagits upp

Under två års tid har Skärgårdsstiftelsens arrendatorer på Hjälmo, Lill och Per Schierman jobbat med ett leaderprojekt. Lördagen 12 oktober var det förhandsvisning. Det innehåller en nyrenoverad stockloge med utställning om öns jordbruk och kulturarv sedan 1500-talet, en naturstig med informationsskyltar både för vuxna och barn, aktivitetsäng med bus och skoj. På lördagar är gårdsbutiken öppen, i övrigt kan man besöka utställning och stig på egen hand. /CH

FOTO: CECILIA HEURLIN

Porslinsrederiet i Gustavsberg

I samband med vårens utställning »Porslinsrederiet« i Gustavsbergs Porslinsmuseum gavs en bok med samma namn ut. I boken har författaren, sjökaptanen och sjörättsjuristen Rolf Ihre sammanställt uppgifter om Gustavsbergs Porslinsfabriks rederiverksamhet. Att man tillverkat porslin i Gustavsberg behöver knappast poängteras. Mindre känt är att fabriken bedrivit rederi. I drygt 100 år. Från 1842 till 1947. Det startades för att få bättre kontroll över sina leveranser. På 1800-talet var Gustavsberg ett isolerat läge utan landförbindelser. Från England importerades porslinslera och stenkol. Mellan Gustavsberg och Stockholm gick ångbåtar dagligen med passagerare, porslin och annat gods. Med sina välformulerade texter och gamla bilder blir boken en högtidstund att läsa för oss som dyrkar skärgårdens gamla båtar. /Roine Karlsson

FÖRFATTARE: Rolf Ihre
FÖRLAG: Juristfirman Ihre AB
SIDANTAL: 139
CIRKAPRIS: 245 kr
ISBN: 978-91-86939-42-7

Boktips
PORSLINSFABRIK
MED EGET
REDERI

»Visste du att... Åland fick sina första egna frimärken 1984?«

Kampanj!
SPARA
upp till
5.500:-

Alla kampanjmodellerna hittar Du på contura.se

CONTURA 550:1
Ord. pris 17.900:-
JUST NU 14.900:-
Spara 3.000:-

Kampanjen gäller till och med 30 november 2013

Premodul

Vid samtidigt köp av valfritt Contura kamin (g.Mer hela sortimentet) och Premodul skorstenen lämnas

1.500:-
rabatt på skorstenen.

Contura
Kaminer för varje hem

eld
BUTIKEN

Eldebütiken Norrtälje
Söderlinds Vackertjänst
Storaenavägen 6
TEL 0876-142 00

Öppettider: Mån-Tor 10-16
Fre 10-17 • Lör 11-14
ÖBÖI ÖBÖI ÖBÖI ÖBÖI ÖBÖI

RB Roslagsbostäder
- ett hem att längta till

Nyproduktion i Norrtälje
Vill Du veta vad som är på gång att byggas i Norrtälje? Besök vår hemsida där aktuell information finns eller kontakta oss på telefon.

Din hyresvärd i Roslagen! Vi förmedlar hyreslägenheter samt lokaler på nio orter i kommunen.

Lommarvagen 1, plan 2
Box 56, 761 21 Norrtälje
Tfn: 0176-20 75 00
Info@roslagsbostader.se

www.roslagsbostader.se

Pia Alm
Certifierad Inredare

0708-11 86 56
pia@indoorstylingdesign.se

INDOOR STYLING & DESIGN

Traditionellt julbord med moderna touch i samarbete med Svanens Gröns, Grönvållsten. Och vår skulptur och Lotta Jansson.

BERGSTUGAN
Restaurang & Bar

Grönvållsten Interiör

LINDBERGETS GÅRD - FREE TO-LE.
KONTAKT: 0176-20 75 00 • INFO@BERGSTUGAN.NET

LjusEXPO
M-Interiör AB
Belysning. Presenter. Inredning.

Öppet: Må-Fr 10-18, LÖ 10-15, SÖ 12-16
Kyrkogatan 11, NORRTÄLJE • Tel. 0176-22 02 40
www.ma-interior.se

Linneladan i Penningby

Jul på Linneladan!

Hos oss hittar du det mesta för julen.
Välkommen!

Öppet fre, lör, sön 11.00-16.00
From 13/12 varje dag fram till jul
linneladan.se • 0176-26 60 37

GULDSDAMERNA

Smyckeserien Skärgård
Inspirerad av skärgårdens stenformationer.
Design: Sören Carlender.

Posthögatan 6, Norrtälje, tel.: 0176-156 56 www.guldmederna.se

Norrtälje »Roslagens huvudstad«

Namnet Norrtälje skrevs 1298 in Telgium samt 1409 Norra Tælgha. Detta har i doktrinen ansetts stå för ett med tälja besläktat namn på inbyggare: »deras som bor vid inskärningen«, med vilket avses »vid den långa viken«. Mitt igenom staden flyter Norrtäljeån. I hamnen ligger ångbåten S/S Norrtälje sedan 28 juli 1968. Båten levererades år 1900 och har trafikerat ett flertal sträckor bland annat till Åland. Idag är ångbåten en restaurang.

Visste du att Pensionat Granparken, Hotell Roslagen och Lilla Torget har varit inspelningsplatser för filmen »Ha ett underbart liv«?

Punschen »smakade apa« från början

Att punsch är en genuint svensk dryck är egentligen ganska lustigt. Arrak som är grunden i punsch, är ju ingalunda svensk. Ändå finns det väl knappast något mer genuint svenskt än ärtsoppans varma punsch eller den iskalla punschen på de härliga svenska punschverandorna. Det här är historien om hur det blev så. TEXT: Misse Ljungström

SVERIGE VAR ETT ÖLLAND med anor från vikingatidens mjöd. Destillationskonsten spreds

över Europa på 1500-talet. Först för att framställa parfym och undergörande medicin. Men under 1600-talet fick svenskarna smak på brännvin, vilket snabbt blev vår nordiska folkdryck. Men det där med brännvin som folkdryck lät kanske inte så kul. Så jag inbillar mig att när Ostindiska kompaniets fullriggare Friedericus Rex Sueciae 1733 kom hem med sin första last av arrak, så var det i första hand lite »finare« folk som tände på den smakstarka drycken. De insåg kanske att här var ett alternativ till brännvinet – en dryck som skulle kunna mäta sig med den dyra franska konjaken.

Fast det är här skrönan om »smaka apa« kommer in. Arraken som höll en alkoholhalt kring 65 % skeppades i stora kar, där man även »konserverade« djur som skulle hem till svensk forskning. Ett fartyg lär ha haft en orangutang men sjömännen tullade så mycket av spriten den låg i, att djuret hann förstöras på vägen hem(!). Den arraken »smakade apa!«.

Skål på glasverandan

Tänk er en glasveranda en sommarsöndag i slutet av 1800-talet. Gärna Hasselbacken ute på Djurgården. Punschen har sin stora glansperiod och här sitter grosshandlarna och stadens andra herrar i skuggan och njuter av sin kalla punsch. *Edward Cederlund* som handlat med punsch i flera årtionden och 1862 deltagit i stora världsutställningen i London med sin Caloric-punsch, var den store punschkungen i Stockholm och hade satsat rejält. Under världsutställningen i Paris 1889 hade han köpt

det vackra franska ekfatet »Stora stycket«*, som rymmer 24 000 liter och därmed är det största i världen.

Han säljer även en salt punsch, som snabbt blir populär; Selterpunsch och den kom faktiskt till för att man av misstag blandade i salt i stället för socker. Cederlunds punsch blir berömd ute i världen men det mesta konsumeras hemma i Sverige. Det produceras mycket punsch – för svenskarna dricker kopiösa mängder. Här på Hasselbacken säljer man cirka 1000

stop om dagen till Stockholms törstiga herrar som alltid beställer in punsch i stop – vilket är 50 centiliter(!). Att dricka iskall punsch är en nymodighet nu i slutet av 1800-talet. Tidigare dracks den alltid varm.

Kärt barn med många namn

Inte ens nykterhetsföreningarna anser att punsch är en alkoholdryck att undvika. Utan menar att det kunde man dricka så mycket man ville. Och det gjorde man. Punsch har blivit en folklig dryck och »kärt barn har många namn«, så det finns punsch för alla tillfällen och smaker. Uppslagsrikedomen när det gäller namn är stor. Vad sägs om Bide Vind Punsch, Telefonpunsch, Kavalleripunsch, Expositionspunsch, Jägarpunsch, Bancopunsch, Publicist, Liniepunsch eller Favoritpunsch?

Carlshamns Flaggpunsch är vid sidan av Cederlundspunschen den största. Och tillsammans med den svenska säkerhetständsticken – det äldsta svenska varumärket som fortfarande lever. Den registrerades av brännvinskungen LO

Smith år 1885, berättar *Steffo Törnquist* i sin spritbibel.

Punschen hade blivit en alltmer populär dryck och spridits till fler grupper i samhället. Militärerna räknade den som sin egen dryck, liksom universiteten och hela den artistiska och kulturella världen. Rätter som ärtsoppa och luad ål krävde varm punsch och den kalla punschen passade till det mesta vad gällde bakverk och desserter. När spritmonopolet infördes 1917 minskade punschförsäljningen. Och under världskriget, då det var nästan omöjligt att få hit den viktiga arraken, fick punschen allt mindre plats i den svenska folksjälen.

I våra dagar dricker vi punsch betydligt mer sofistikerat och förutom klassikerna Carlshamns Flaggpunsch och Cederlunds Caloric Punch rekommenderar jag de mer eleganta och relativa nykomlingarna Facile Punsch »extra gammal likör«, som lanserades några år före millennieskiftet, Trosa Punsch, som har drygt tolv år på nacken och Norrtelje Brenneris Roslags-Punsch. Och – nu finns det ingen punsch som smakar apa(!). 🐼

*Numera finns Stora Stycket på Spritmuseet, Djurgården i Stockholm.

Punschvisa

Punschen krävde visor och den mest kända är antagligen valsmelodien ur Glada Änkan.

»Punschen kommer, punschen kommer, ljuv och sval. Glasen imma, röster stimpa, i vår sal. Skål för glada minnen! Skål för varje vår! Inga sorger finnas mer, när punsch vi får.«

Fakta Punsch

Namnet punsch kommer troligtvis från sanskrit och är en förvanskning av ordet fem »panca«, viket är det antal delar som ingår i punsch: Arrak, vatten, te, socker och citron. Namnet har ingenting att göra med engelska »punch« som var en populär varm fruktdrink spetsad med Jamaicaarom och sockerlag på 1600-talet.

Namnet arraq är arabiskt; ar är artikeln och raq eller raqi är spriten, som har ungefär samma klang som hembränt och kan vara vilken sprit som helst. Den arrak, som traditionellt ingick i den svenska punschen var från Batavia (nuvarande Djakarta) på Java och främst framställd av sockerrör.

Roslags Punsch. Blandad på Roslagssnaps Plommon, finaste Batavia-arrak och honung. Inslag av vanilj och citrus. Plommon från Ekofrukt Hallstahammar.

W

FOTO: HANS BRANDT

Sjöräddningsstation invigd i Dalarö

I slutet av augusti invigdes etapp 1 av Dalarö Sjöräddningsstations nya, fina hus vid kanten av Dalarö Kanal. Detta efter många förberedelser, frivilliga såväl som sponsrade insatser. Nu står byggnaden klar som bland annat skall användas för utbildning också av »sjöräddare« från andra platser. Eldsjälen bakom projektet är Helge Skärлёn, ansvarig för stationen som är ostkustens största med cirka 35 frivilliga »sjöräddare«. Etapp 2 avser båthus, kajer och lyftanordningar. /Hans Brandt

Läderfodral till väggstol. Vegetabiliskt garvat renskinn. Tillverkning Kero i Pajala. Fodral 899 kr. Väggstol 1 499 kr. Säljs hos Edblad & Co.

Fiskebåt. Storlek 47 x 51 cm. Pris 659 kr. Finns hos Linneladan, Penningby. www.linneladan.se

Boktips

SKÄRGÅRDENS
»VILDA VÄSTERN«

Brännvinskriget

Under 1920- och 30-talen drogs den hederliga fiskarbefolkningen i Finlands-, Ålands- och Stockholms skärgård in i en brottslig verksamhet utan motstycke. I Finland var det totalförbud för alkohol 1919 – 1932 och i Sverige begränsades alkoholförsäljningen genom motboken. När en amerikansk

journalist besökte Finland

under förbudstiden konstaterade han om kustbefolkningen:

»Landet har fått en ny yrkesgrupp som är så skicklig i sitt nya värv att de riskerar tvingas tillbaka till strömmingsfiske på grund av överutbud på sprit. I fiskestugorna har de hårda bänkarna bytts ut mot mjuka soffor och fiskarfamiljerna intresserar sig numera för bankräntor och aktier«.

Under de första torrlagda åren ökar hembränningen dramatiskt samtidigt som ett system med receptmissbruk utvecklas. Läkare och veterinärer som har rätt att skriva ut alkohol i medicinskt syfte blir populära i samhället. Dessutom dyker minst sagt ohälsosamma produkter som politylack och denaturerad träsprit upp på marknaden.

I kustbyarna var det en ständig kamp mellan tullare och polis å ena sidan och kreativa smugglare å andra sidan. Anmälningar och vittnesmål leder till hämndaktioner mellan grannar och förstörd bysämja. Tidvis var det rena vilda västern med skottlossning och dramatiska båt- och biljakter. Mycket av livet kretsade kring spritkanistrarna med 96-procentig utländsk alkohol. Spritbåtarna kom huvudsakligen från Estland.

Smugglarkungar som Leppäluoto i norr och Algoth Niska i söder och Uno Österman på svenska sidan blir nära nog folkhjärtar i skärgården. Läs mer om denna spännande epok i K-G Olins bok Brännvinskriget. /Rolf Karlman

TITEL: Brännvinskriget

FÖRFATTARE: K-G Olin

FÖRLAG: Olimex Oy Ltd

ANTAL SIDOR: 436

CIRKAPRIS: 182 kr

ISBN: 978-952-9600-22-9

BA SOLUTIONS AB
Bygger efter dina önskemål

Nybyggnation, Tillbyggnader, Grunder,
Badrumsrenovering, Takarbeten, Kök
Markarbeten, Brygganläggningar,
Murning & Putsning.

Tel: 0176-106 80 www.ba-solutions.se

Från skiss till färdigt hus

Julbordskryssning till Åland

Julbord
från
270:-

www.eckerolinjen.se/julbord

"Stämningen är mysig och hela båten doftar jul – allt från det läckra julbordet till vår välfyllda taxfreebutik. Ett litet tips bara – med över 80 rätter på julbordet gäller det att ha en plan för att orka med allt det goda."

15/11-23/11 står stora julbordet uppdukat på M/S Eckerö och Tomas Bertin, en av fartygets kökschefer, ler när han tänker på alla godsaker som ska tillredas. Sillar läggs in och smakas av, Julskinkan tillagas i perfekt temperatur och alla rätter ska dessutom läggas upp på ett smakfullt sätt. Men det är lika roligt varje gång det är dags för julbord, tycker Tomas och hans kollegor.

"Det känns också bra att vi lagar så mycket av maten ombord och jag gillar att vi använder närproducerade råvaror så långt det bara är möjligt. Vi har fantastiska möjligheter alldeles runt hörnet och det vill vi ta vara på, säger Tomas och tillägger att det är viktigt att det blir en bra blandning av både svenska och åländska traditionella julrätter på julbordet."

Julbordskryssa till Åland över dagen!

Ät gott och fyll på med underhållning och förmånlig shopping. Anslutningsbussar från flera orter till båten som går från Grisslehamn i Roslagen. Till exempel från Stockholm, Norrtälje och Uppsala dagligen. Njut av några goda timmar till havs!

Buss + båt t/r **90:-**

Boka på 0175-258 00 eller www.eckerolinjen.se

ECKERÖ **LINJEN**

Halva **Vätö** ligger i Stockholm

Varför står en italiensk marmorelare mitt i skogen på Vätö? Och vad har Birger Jarl med det att göra? Är det sant att det finns varg på ön? Och kan det verkligen vara så att det mesta av Vätö finns i Stockholm? Vi utforskar Roslagens stenigaste ö för att reda ut frågetecknen.

TEXT O. FOTO: Gunnika Isaksson-Lutteman

Stenpir av hållbar granit.

Namnberget var dåtidens klotter.

KALLA FINGRAR smeker den varma berghällen. Fingertoppar fastnar i skårar där någon ristat initialer i graniten. Eller är det kanske någons älskling som fått sina kärlekstecken förevigade i Vätös röda guld? Blicken söker över de få naturliga klippor som finns kvar vid Vätös östkust. Namn och årtal framträder i berget. Tankarna vandrar tillbaka i tiden. Då när Vätöberg var platsen för en framgångsrik stenindustri.

– Det var nog ett tungt och slitigt yrke, säger *Anna Karin Ahlsén* fundersamt till resten av vår lilla vandringsgrupp som utforskar Vätös steniga bygd.

Vi lämnar Namnberget där stenhuggarnas minnesmärken finns bevarade åt eftervärlden, för att istället kliva rakt in i ett månlandskap. *Karin Sundkvist* och *Boris Stringer* går först i den ojämna terrängen medan vi andra vinglar efter. Stora och kantiga stenar ligger slarvigt slängda överallt och bara några gula småtallar orkar växa i den karga miljön. Pirerna av kasserad skrotsten sträcker ut sig i havet. Vätös kustlinje är för alltid förändrad.

Vätös steniga historia

Redan i mitten på 1600-talet fanns en omfattande sandstensbrytning i Harg. Men det skulle dröja ända till slutet på 1800-talet innan den rödaktiga graniten upptäcktes. I samma era hade Stock-

holms gränder, kajer och broar börjat beläggas med sten och flera storsilade byggnader tog form under de kommande årtiondena. Natursten blev populärt och efterfrågan gjorde att flera stenhuggerier uppstod i Roslagen. Vätös karaktäristiska

Boris Stringer pekar finger åt Länsman.

Klippa för icke höjdrädda.

röda granit började brytas 1892. Den goda tillgången på arbetstillfällen gjorde att inflyttningen till ön ökade och arbetarna byggde sina hem kring de många stenhuggerierna.

Stockholms gator och torg bekläddes med uthuggen gatsten från Vätös rödspräckliga berghällar. Från Operakajen på Tjärholmen fraktades den traditionellt röda stenen till bygget av Kungliga Operan i Stockholm. Norra Vätös gråsvarta granit fick tjäna som stöttepelare när Tändstickspalatset uppfördes. Stenbrotten blommade upp överallt och färhagarna på ön kunde stoltsera med stolpar i den dyrbara graniten. Stenindustrin utgjorde öns huvudnäring fram till 1941 då Vätöberg, Stockholms stads eget stenhuggeri lades ner. Det största privatägda huggeriet låg i Karlsängen som också var det sista som stängde 1972.

Stenhuggeriet vid Vätöberg 1918.

FOTO: STOCKHOLMS LÄNS MUSEUM

Redan åtta år senare var verksamheten dock igång i Karlsängen igen, under namnet Vätö stenhuggeri. Än idag huggs, sågas och poleras Vätögranit här till gravvårdar, konstverk och byggnader.

Safari i stenbrottet

Vår vandring vid Vätöberg vindlar på stigar genom det gamla stenbrottet. Vi kan ana rester från smedjor och vinschmaskiner. Ett idogt kryssande mellan de jättelika stenblocken leder oss till havet och Länsman. Den allvarsamma stenstatyn riktar blicken mot Länsmansfrun. Ett litet skär

intill Långholmen. Eller är det grynnan i gattet som också bär hans namn, han blänger surt på? Boris läxar upp Länsman för hans bistra uppsyn innan vi går tillbaka mot de före detta arbetarbostäderna. Plötsligt dyker den upp. På upparten till den rödmålade kontorsvillan som glänser i solen.

– Då är det alltså sant, konstaterar Karin, det finns en varg på Vätö.

Den varg hon pratar om är stenen som föreställer huvudstadens skyddshelgon Sankt Erik, en gång avsedd för Stockholms stadshus. En felaktig inhuggning gjorde att

stenen kasserades och blev vad som kallas *varg* på stenhuggarspråk.

– Då återstår bara en skymt av de speciella Vätörådjuren så är safarin en succé, skrattar Anna Karin.

Stockholm står stadigt

Bakom några lövträd skymtas det vi egentligen kom hit för. Den italienska marmorelaren. Så totalt fel i den svenska skärgårdsidyllen. Vi smyger närmare och inskriptionen »Birger Jarl, Stockholms grundare« ger sig till känna i den grönvita marmoren. 1852 firade Stockholm sexhundraårsjubileum och stadens grundare skulle hedras med en staty. Konstnären *Bengt Fogelberg* designade skulpturen och skulle prompt ha en sockel av marmor från Italien. Schabraket placerades på Rid-

darholmen för beskådan. Vårt nordiska klimat visade sig vara den italienska marmorn övermäktigt och redan efter ett halvt sekel började pelaren spricka. Birgers liv som staty hotades att snart vara över.

Sockeln skickades till stenhuggeriet vid Vätöberg och fick där tjäna som mall för en replika i tåligare material. Än idag vilar Jarlen tryggt på granitpelaren från Vätö. Den italienska marmorelaren lämnades åt sitt öde i skogen vid stenhuggeriet. Birger Jarl anses vara Stockholms grundare men han är också en av Vätös största turistattraktioner.

I gengäld består några av Stockholms ståtligaste byggnader av Vätös välkända granit. Titta riktigt noga nästa gång du passerar Riksdagshuset, Kungliga Posthuset, Rådhuset eller Gamla Riksbanken.

Portar och fasader på Kungsgatan och Birger Jarlsgatan har också fått en släng av den rödstrimmiga stenen. Hur stor del av Vätö som faktiskt numera befinner sig i Stockholm är svårt att sia om, men säkert är att staden står stadigt på Vätös urberg. 🇸🇪

FOTO: STOCKHOLMS LÄNS MUSEUM

Förmanshuset vid Vätöbergs lastkaj.

Riksdagshuset är också byggt av Vätögranit.

Fakta Oxnö fyr/Julaftons fyr:

Första fyren byggdes redan 1867 och blev en av de viktiga ledfyra till farleden mot nybyggda Södertälje kanal. Då satt fyren på fyrvaktarbostadens långsida. 1892 ersattes den med nuvarande runda lilla fyrkur i järnplåt som idag är byggnadsminnesförklarad. Fyren automatiserades 1941.

J. P. ...

... 1867 ...

Julaftonens **egna** fyr

Det står en liten fyr på en udde på Bokö-Oxnö i Trosa skärgård. Den kallas Julaftons fyr. När isen lagt sig åker skridskoåkare häromkring och njuter. Den siste fyrvaktarens ättlingar äger bostaden på fyrplatsen. Men de har inte firat jul här. Ännu.

TEXT: Josefin Ekberg ILLUSTRATION: Lars Holm

Fakta Bokö/Oxnö:

Naturresevat som består av cirka 20 öar och holmar. Natura 2000-område. Är helt skogbevuxen. Skogarna har urskogskaraktär. Det finns två mindre fritidshus samt en före detta fyrvaktarbostad på avstyckad mark och ingår inte i reservatet. Här växer orkidéer som knärot och nästrot. Samt den oätliga svampen fyrflikig jordstjärna. Tältning är inte tillåtet och ankring endast i två dygn.

»Var Frida lika lätt på foten som en räv?«

JULAFTONS FYR, smaka på det namnet. Visst blir man sugen på att åka dit och fira jul. Lättast att ta sig är när isen ligger. Det är en svårtillgänglig ö annars. Med branta klippor och svårt att lägga till. Fyren på udden heter egentligen Bokö fyr. Men hur kommer det sig då att den fick namnet Julafton? Det finns flera förklaringar som låter rimliga. En stormig julafton gick ett tyskt handelsfartyg på grund och sjönk på platsen. Den andra historien kommer från ett tidningsurklipp. En skärgårdsbo hade varit och handlat julsprit i Trosa men på väg hem började han tulla lite på kaggarna och blev så berusad att han somnade och gick på grund. Vid fyrplatsens udde. När han vaknade upp efter ruset var det – just det Julafton. Det kanske är sant det med. Troligast är nog att fyrplatsen fått namnet av dubbel bemärkelse.

Ingrid Blicks pappas faster var fyrvaktarhustru som blev änka och bodde ensam på fyrplatsen tills hon dog 91 år gammal 1963. Hon hette Fredrika »Frida« Eklund och var en riktig gammal krutgumma som det florerar många roliga skönor om.

En jul fick hon för sig att hon skulle på julotta och började ro in mot Trosa. Men det blev dimma och hon blev tvungen att stanna och vänta tills dimman lättade.

När hon väl kom fram till kyrkan sjöng alla på sista psalmen. Frida ville prompt sjunga »Var hälsad sköna morgonstund« och sjöng den medan alla andra sjöng en annan psalm, berättar Ingrid's man Jan Blick.

Man kan bara föreställa sig hur komiskt det lät. Jan kan fler historier om Frida som han tyvärr bara hann träffa en gång. En kvinna med mod, humor och envishet tycks det ha varit.

Det finns en källare i huset med en lucka i golvet. Där nere förvarades konserver. En gång ramlade hon när hon skulle ner och bröt armen. Hon spjälkade den själv och rodde sedan till närmsta granne, berättar Jan.

En annan gång hade Frida gått över isen. Svag nyis som bildats under natten. När hon fick frågan hur hon kunde ta sådana risker, svarade hon att det var bara att följa efter rävens spår. Där var isen tillräckligt stark, menade hon. Var Frida lika lätt på foten som en räv? kan man undra.

Den roligaste historien är nog ändå denna. En man i båt frågade »Frida måste väl känna till alla grund här omkring?«

– Javisst, svarade Frida.

– Om ni kör runt berghällen och tar sikte på Bokö.

Båten körde iväg och gick rätt på grund. Då ropade Frida »Där var det ett grund. Vill ni veta flera?«. Mannen svarade aldrig.

Hemkär fyrvaktare

Fridas man Karl Oskar Eklund var den siste fyrvaktaren och hans far Karl August den förste. Karl Oskar tjänstgjorde från 1903 tills han avled 1938. Han blev den fyrvaktare som bodde på fyrplatsen längst. I 35 år i vuxen ålder plus uppväxtåren i sin barndom. Så gott som hela livet, med andra ord. Han trivdes säkert bra. Liksom hans änka Frida tycks ha gjort. Hon blev kvar återstoden av sitt liv. I hela 25 år. Ensam. Med bara en katt som sällskap. Var vädret riktigt otjänligt ordnade hon övernattnings i Trosa. Om somrarna blev det mer liv och rörelse. Då hyrde hon ut sängplatser till gäster som ville ut i skärgården en eller flera veckor.

När Frida dog var hon barnlös. Släkten fick första tjing på att lägga anbud på huset. Det blev Ingrid Blicks föräldrar som drog vinstlotten. Idag använder hon och hennes man Jan bostaden som sitt sommarhus. Paret bor annars i Trosa. Det är sällan de åker ut till Julaftons fyr om vintern. Än så länge har de aldrig firat jul vid Julaftons fyr. Däremot nyår en gång.

Platsen runt fyren är kanske som finast när isen ligger. Många skridskoåkare gillar att åka häromkring. Paret Blick har inte skrinat till Julafton än men de har åkt skoter ut. ❧

Porten till havet
 Naturnära
 gästhamn & camping
 öppnar sommaren 2013

Stensund
 drömläget i Trosa skärgård!
 allsköfritt sedan 1947

GPS Lat N 59° 53' 48" Lon E 17° 30' 58"

www.stensund.se/portentillhavet
 0154-532 00

ANTONS KROG

Hemlagat Julbord 325:-
 barn från 5 år 99:-

Västra Långgatan 9, Trosa
 Boka 0156-12749 www.antonskrog.se

Trosa »Världens ände«

Trosa är känt som stad sedan 1300-talet och är därmed en av Sveriges äldsta städer. Eftersom landskapet runt ån är flackt, har landhöjningen resulterat i att havet dragit sig tillbaka och landarealen ökat. Staden låg från början cirka en halv mil inåt landet fram till slutet på 1500-talet. Redan i början av 1400-talet var Trosa en betydande handelsplats och stadsprivilegium erhöles år 1610 på den plats Trosa ligger idag.

**OH SO BOMANS
 JULBORD!**

Den 23 november dukar vi upp Bomans generösa julbord! Precis så där överlädigt och stämningsfullt som det ska vara. Njut av himmelska dofter och smaker med rötterna i den sörmåländska myllan!
 Varmt välkommen!

545 KR PER PERSON

- Barn under 12 år halva priset, barn under 6 år gratis. -

BOMANS
 HOTELL I TROSA

MER INFORMATION PÅ
 WWW.BOMANS.SE. BOKA PÅ 0154-532 00

Välkommen till
 Trosa - året om!

trosa.com

Presentkort på en natt i Trädhuset
 - vilken julklapp!

Vandrarhem vid Trosavikens mynning
 www.studiolagno.se
 0156-224 70

10-ÅRS-
JUBILEUM
2014

KALAS-RABATT 66%
BOKA FLER ANNONSER
SPARA TID & PENGAR.

(OBS: sommarpriser gäller oavsett nummer)

Prisexempel:

**Tre stycken halvkvartar (85 x 55 mm) å 2 333 kr
per införande inklusive rabatt.**

FOTO: BOJLER KALLISJÖN

magasin SKÄRGÅRD.
www.magasinskargard.se

W

S

FOTO: STOCKHOLMS HAMNAR

Muddring i Kapellskär

I oktober startade ett digert arbete med att bygga ut Kapellskärs hamn. 100 000 kubikmeter massor ska muddras, 80 000 kubikmeter berg sprängas. Det blir en ny vågbrytare och förnyad hamnplan redo att ta emot större fartyg och ökad volym i framtiden. Tre år beräknas arbetet att ta.

Hört på ljugarbänken

Tre killar var ute i en liten båt och fiskade en blåsig sommardag när en av dem trillade i vattnet och sjönk. En av de andra killarna hoppade då i, letade en stund, hittade honom och fick upp honom i båten. Den tredje killen började omedelbart med konstgjord andning, men efter första inblåsningen vände han sig om och spydde. Han blåste en gång till och spydde igen. Den andra killen tyckte då att han skulle hjälpa till med mun-mot-mun metoden. Han blåste in luft i den orörliga killens mun, men så vände han sig om och spydde även han. Den tredje killen säger då: – Men du, hade han verkligen skridskor på sig?!

Kura skymning i Refsnäs

Kulturstation Refsnäs arrangerar varje år när mörkret faller på evenemanget »Kura skymning«. Man träffas i Refsnäs bygdegård »Baracken« för att njuta av konst och författare som bjuder på berättelser. I höstas hade man lyckats värva författarparet Mia och John Ajvide Lindqvist. Det drog publik. John läste en spännande ny novell som fick kalla kårar att rysa. Hans fru Mia framförde sina känslolagda dikter som berörde. Kvällen inramades av utställning med lokala konstnärers alster. En trevlig kulturell kväll med vin, ost och tilltugg i en gammal fiskeby på Rådmansö.

FOTON: ROINE KARLSSON

NORRTELJE BRENNERI

Spirit of Roslagen

Boka besök hos oss!
Visning och provning
www.norrteljebrenneri.se

Rosies klädbod

Sjötorget
Östhammar

ÖPPET
mån-fre 11-18:
lörd 11-15
rosieskladbod.se

**SJÖKROGEN
ÖSTHAMMAR**

Sjötorget 2
742 31 Östhammar
0173-73 07 70 • 070-692 60 35

SUNDBODEN
ÖREGRUND

Flottisredning
möbler, kläder
gulleri, cafe

www.sundboden.se 0173-133 64

MATTON MARIN

ANYTEC

Silver UTTERN
& RYDS

0173-214 00
www.mattonmarin.se

Östhammar-Öregrund »grannstäderna vid havet«

Namnet Östhammar består av den fornnordiska ordet »hamar« som betyder stenig backe. Staden omnämns första gången 1368 då den fick sina stadsprivilegier. I slutet av 1400-talet hade farleden till Östhammar blivit så grund att borgarna anhöll om att få flytta till Öregrunds näs. Vilket bifölls och staden Öregrund föddes. Namnet betyder »grusgrundet« och antas syfta på Dummelgrundet utanför hamnen. Öregrund är en av landets bäst bevarade trästäder. Trots att staden brunnit sju gånger är huvuddelen av bebyggelsen från 1700- eller 1800-talet.

**Nya
BÅT & MOTOR**

Linder

Nya, fräscha lokaler bakom COOP-XTRA!

i Östhammar

Uthyrning av Båtar & Badtunnor!

Auktoriserad YAMAHA verkstad Fyrhjulingar
Försäljning av Båtar & Tillbehör. Vinterförvaring

Tel. 0173 124 30
www.bat-motor.se AA

Konst med motorsåg

ÖFOLK Hans Gustafsson är i grunden skogsarbetare. Men valde att använda motorsågen i konstens tjänst istället. Möt konstnären som skapar skulpturer av döda trädstammar.

TEXT O. FOTO: Eva Fischer

HANS GUSTAFSSON är den femte generationen som bor på gården i faderns föräldrahem. Det var här - med både skogen och havet inpå knuten som hans intresse för att skapa tog form. Hans Gustafsson, som är helt självlärd inom motorsågskonst, har gjort träskulpturer med hjälp av motorsåg i cirka 15 år. Men han målar även tavlor i olja och akvarell samt fotograferar.

– Jag har sedan barnsben alltid haft ett brinnande intresse för djur och natur och för att avbilda det med både pensel, kamera och nu senare även med motorsåg, säger Hans, som till vardags arbetar som drifttekniker på värmeverket i Gimo.

I grunden är han skogsarbetare men märkte snart att han hade en naturlig känsla för att forma och gestalta med motorsåg. Han sågar sina motiv ur minnet och kan sitta i timmar i ett gömsle och titta på naturens skådespel.

Varken slip eller sandpapper – Min största fascination är örnar. Jag tröttnar aldrig på att betrakta deras rörelse och beteenden, säger Hans.

Att med motorsåg såga ut

en skulptur kräver planering och förberedelser.

– En trädstam är ett levande material och jag måste rätta mig efter stammens fibrer. Vilket kräver både precision och kunskap, säger han och startar upp motorsågen.

Ljudet är öronbedövande. Spån och flisor yr i luften. Med stor precision och lätt hand

NAMN:
Hans Gustafsson

ÅLDER:
45 år

YRKE:
Konstnär, fotograf och träskulptör

BOR:
Långalma utanför Östhammar

INTRESSEN:
Djur, natur och konst.

WEBADRESS:
www.hansgustafssonart.se

sågar han fram ett örnpär. Som fångade i flykten, ur den uppställda trädstammen på gården. Själva skulpteringen görs med hjälp av motorsågens svärdspets samt genom att vinkla sågen och ändra varvtalet på kedjan. Hans arbetar enbart med en vanlig traditionell motorsåg och varken slipar eller sandpappars skulpturerna efter han sågat ut dem ur trädstammen.

Slipar inte

– Jag tycker om det råa. Man ska kunna känna varje skära på örnens vingar, säger han och berättar att en skulptur kan ta allt ifrån några timmar till fler hundra timmar att färdigställa, beroende på storlek och svårighet.

Nedsågade almar blev konst. I ett mindre hus på gården har han sin ateljé. Här finns en rad skulpturer och andra verk. Bland annat en påbörjad stor oljemålning av en silvertärna.

– Den skall hänga i vardagsrummet och täcka hela väggen när den är klar, berättar Hans, som trivs med att måla stort

och med stora penslar.

Han har haft flera olika utställningar. Bland annat på Tullgarns slott i Sörmland, Järnboden i Harg och på Knutmuseum i Gimo. Han har även gett liv till ett flertal nedsågade almar vid Sjötorget i Östhammar. Här finns en mårdfamilj, fem ugglor, en havsörn och ett lodjur.

– Jag kan ägna timmar åt ljussättningen innan jag är nöjd, säger han, och demonstrerar vad han menar genom att hålla upp och vinkla en utsågad råbock under en lampa.

På senare år har Hans även börjat tävla i motorsågs-skulpterande så kallad »speed carving«, där man inom 10 minuter ska skulptera fram en figur.

– Det gäller att veta vad man gör, det måste sitta i ryggmärgen. Det är ungefär som att köra speedway. Vilket kräver full koncentration, säger han.

På frågan om han kan göra vilken skulptur som helst svarar Hans:

– Visst kan jag, men det är frågan om jag vill. Jag måste brinna för det jag gör. Jag gör aldrig något halvdant. 🐾

»Spån och flisor yr i luften«

W

City Coat, snygg regnrock med avtagbar huva och fodrad. 100 % vattentät. Passar alla åldrar och former. Storlekar XS-XXXL. Många färger. Pris 1 595 kr. Finns hos Linneladan i Penningby. www.linneladan.se

Eldfester lyste i skärgården

Tredje helgen i oktober firas Eld över hav och land. Traditionen med eldfest startade för snart tio år sedan på Finnhamn och Runmarö, som ett sätt att njuta av höstens årstid och visa att skärgården har öppet även under lågsäsong. Festligheterna spred sig snabbt till flera öar med krogar som hakade på idén. Byn Gräddö på Rådmansö mitt i Roslagen har börjat fira eldfesten på senare år. I höstas var det andra året med eldig trerättersmiddag, eldshow och fyrverkerier. Vädret var idealiskt och två eldslukande akrobater roade publiken vid Rådmansö bygdegård.

Boktips
VANDRA GENOM
ROSLAGEN

Första guideboken om Roslagsleden

Roslagsleden sträcker sig 190 kilometer genom det pittoreska Roslagen med början i Danderyd och avslutning i Grisslehamn. Den nya guideboken beskriver samtliga elva vandrings-etapper och som läsare guidas du genom vacker natur, spännande kulturhistoria och fornminnesrik terräng. Du får även tips om utmärkta fågellokaler, mysiga fikaställen längs vägen och var du kan hitta runstenar och badplatser. Roslagsleden passar lika bra för dagsutflykter som för längre vandringar, och boken är lika intressant att läsa vare sig du tänker gå hela leden eller bara vill få idéer om nya promenadrundor om du bor i närheten.

TITEL: Vandra Roslagsleden
FÖRFATTARE: Gunnika Isaksson-Luttelman & Tomas Almbo
FÖRLAG: Calazo
ANTAL SIDOR: 193
CIRKAPRIS: 276 kr
ISBN: 978-91-86773-91-5

Kudde. Olika mönster. Storlek 50 x 50 cm. Pris 495 kr. Finns hos Linneladan, Penningby. www.linneladan.se

ICA VÄDDÖ
Supermarket 0176-778 80
**VI HAR ÖPPET 8-21
ALLA DAGAR**
Välkommen!

PLANERA I TID!
2014 ÅRS ALMANACKOR
FINNS NU ATT KÖPA HÄR.
JULPYSSEL OCH PYNT
INNAN TOMTEN KOMMER.

VÄLKOMMEN
TILL TRIVEAMMA
PAPPERSTUGAN
VÄNSTERÅLÄN 3
ÅLÄNNA 0176-802 87
Vi är öppna vardagar från kl. 10:00 till kl. 18:00
TEL. 0176-802 87

W

FOTO: SKÄRGÅRDSSTIFTELSEN

Huvudskär till Skärgårdsstiftelsen

Det rörliga friluftslivet på Huvudskär i södra skärgården är räddat. Tack vare ett markbyte med Fortifikationsverket kan Skärgårdsstiftelsen ta över ägande och förvaltning på ön.

– Det innebär att Huvudskär även i fortsättningen blir tillgänglig för allmänheten, säger Urban Karlström, generaldirektör på Fortifikationsverket.

I utbyte erhåller verket mark där det sedan tidigare har byggnader samt Svinåker på Ornö. Markbytet kräver ett regeringsbeslut. Stiftelsen tar över både en fastighet på Fejan och stora delar av Huvudskärs by.

– Både Huvudskär och Fejan är två mycket speciella platser ur både kultur- och naturhänseende och passar bra in i det bestånd av öar som genom stiftelsen görs tillgängliga för allmänheten, säger Lena Nyberg, vd för Skärgårdsstiftelsen.

Paintballpark på Marholmen

Nyligen invigdes en paintballpark med hinder och jaktorn på ön och konferensstället Marholmen en bit utanför Norrtälje. På invigningen bjöds på tapasbuffé och prova på paintball på banan i 1,5 timme. Dagen avslutades med avkopplande bad i badtunna, vedeldad bastu och dopp i havet. Det här var en i raden av många nya satsningar på Marholmen, som bland annat har begåvats med nytt spa, ny fin restaurang, äventyrsgolf samt lekplats.

LYRAN KONFERENS/MARHOLMEN

Hört på Ljugarbänken

- Vilka är de vanligaste sjukdomarna bland sjömän?
- Vatten i knäna, vattkoppor och vattenskalle.

Veteranbåten

Tidning för svensk veteranbåtskultur

Bli medlem du också!
5 nummer veteranbåtskultur per år.
Sätt in 250:– på PG 204697-7
eller BG 5418-1128.

Museiföreningen Sveriges Fritidsbåtar
www.veteranbaten.se
info@veteranbaten.se 08-783 79 04

Skärgårdens utflyktskarta

Kartblad och serier över hela Stockholms skärgård nu till nya **lägre** priser!

- Enkelkartor 85 kr
- Dubbletter 145 kr
- Serier (4 kartor) 245 kr

www.utekartan.se

MINNESORD

Birgitta Husfeldt-Ahlm

Du var så glad och lycklig. På väg hem längs E4:an mot Gävle. Till ditt nya kära hem. Dagen före midsommarafton. Årets farligaste dag i trafiken. Något gick fel och ditt liv försvann. Plötsligt.

Din kvittrande ljusa och ungdomliga röst har tystnat. För alltid. Det är överkligt. En ögonblicks ödesdiger sekund i den farliga midsommartrafiken tog ditt liv. Alldeles för tidigt. Saknaden för oss som är kvar här på jorden är oändlig. Som det främmande universum du försvann till.

Aldrig mer kan jag skratta gott när du uttalar »Ramirent« med betoning på långt -e. Som om det vore en städfirma. En av alla dina kunder som du sålde annonser till. Du lämnar många glada och humoristiska minnen efter dig. Din spontana och charmiga tunga kunde haspla ur sig ord som »Vill du ligga med oss i nästa nummer?«. Varpå kunden glatt

svarade »Jaa, jag vill *gärna* ligga med er« med betoning på gärna.

Ja, många härliga skratt har det blivit. Dina roliga citat kommer jag att bära med mig resten av livet. Tills vi möts igen. I en annan dimension. För det gör vi väl? Eller hur? Vi har ju så mycket mer att prata om. Livets mysterier och hur man sköter sina relationer. Vi förstod varandra väl och kände oss lika. Gittan – Du hade ett varmt, vänligt och gott hjärta. Så synd att det slutade slå redan. Hoppas du och din älskade hund Piggen är tillsammans – var ni än är i detta nu. 🐾

/Din vän för evigt, *Josefin Ekberg*.

Fotnot: Birgitta Husfeldt-Ahlm var en mycket omtyckt och duktig annonssäljare åt Magasin Skärgård åren 2007–2013.

W

FOTO: ROINE KARLSSON

»Badortsdagarna i Öregrund är ett av alla evenemang som lockar turister till Roslagen«

– Det är ett långsiktigt mål som vi jobbar på många sätt för att nå, säger bolagets nya VD Gisela Norén, som är både ödmjuk, kreativ och målmedveten i sitt uppdrag.

Gisela »friar« nu till företagen i Roslagen för att de ska bli bolagets partners och tillsammans gå starka mot målet. Tanken är att partnerskapet också ska gynna roslagsföretagens egna affärer.

Visit Roslagen AB ägs av 160 engagerade privata aktörer tillsammans med de tre roslagskommunerna.

Visit Roslagen på friarstråt

Nu är det Visit Roslagen som driver Roslagens turistfrågor. I våras vann destinationsbolaget upphandlingen om turismverksamheten även i Norrtälje kommun, precis som i Österåker och Östhammar.

Bolaget både marknadsför och utvecklar destinationen och sköter de flesta av Roslagens turistbyråer.

Visit Roslagen laddar nu för att Roslagen ska bli en av Sveriges allra mest attraktiva destinationer!

Boktips

LINESKÖNA OCH NETTA BÅTAR

Linjett med vind i seglen

Av svenska båtvarv med rötter i 1800-talet är det bara ett som finns kvar, Rosättra Båtvarv. I gläntan vid Vätö kanal i Roslagen i Stockholms skärgård byggs fortfarande båtar och på röjda

fält uppe i skogen står väldiga hangarer med vinterplats för 500 båtar. Det

är i högsta grad ett levande och aktivt varv. Som trots svaga konjunkturer investerar i framtiden. I fjol invigdes en ny servicehall och nyligen köpte man grannvarvet Karlsro.

Boken berättar ett stycke svensk industrihistoria. Hur en konjunktürkänslig familjeägd verksamhet red ut stormar, klarade lågkonjunkturer och brist på finansiering, genomförde flera generationsskiften och hur de gedigna kunskaperna om trä och båtar utvecklades och fördjupades i en egen båt, Linjett. Den var så framgångsrik att varvet under en tid svarade för en fjärdedel av marknaden. Efter 40 år ger den fortfarande varvet framtidstro och nya möjligheter. Och nästa modell är inte långt borta.

Redaktören C-H Segerfeldt har sammanställt material från tre sekler i en unik bok, där bland andra Bengt Jörnstedt medverkar med intervjuer som ger personlighet och liv åt Rosättravarvets historia.

TITEL: Linjett med vind i seglen – Tre sekler med Rosättra Båtvarv

FÖRFATTARE: C-H Segerfeldt, Bengt Jörnstedt

FÖRLAG: Rosättravarvet

ANTAL SIDOR: 132

ISBN: 978-91-637-2325-4

MARINETEK SWEDEN

Producent av marina lösningar, betongpontoner, vågbrytare, träbryggor, båtbommar och maritimt boende.

Med Marineteks breda produktsortiment hittar vi lösningar som passar Era behov.

MARINETEK SWEDEN AB

08-790 30 40

0528-402 70

040-120 910

Stockholm

Uddevalla

Malmö

info.sweden@marinetek.net

www.marineteksweden.net

Rindös bönor bekänner färg

På Rindös östra sida intill den gamla fästningen, ligger Waxholms kafferosteri. Inte så många vet att det ligger just här, men följer du doften av nyrostade kaffebönor finner du Mathias Patrikssons »dröm« inhyt i ett rödmålat hus. Här vid strandkanten av Oxdjupet, får bönorna sin mörkbruna färg och goda arom.

TEXT O. FOTO: Gunnika Isaksson-Lutteman

GENOM OXDJUPET sprider sig den svarta doften av kaffe. Mathias Patriksson kliver ut på kajen och lägger en tom jutesäck på några lastpallar. *Sumatra Mandheling* står tryckt på säcken i färgglada bokstäver.

– Min favoritböna och min första personliga upptäckt, hälsar Mathias och blickar ut över sundet i solnedgången innan han stegar tillbaka in i rosteriet.

Mathias Patriksson gillar kaffe.

Kaffedoften når näsborrarna när vi kliver innanför dörrarna. Vid ena långväggen är den gedigna rostmaskinen redan igång och längs den andra väggen står uppradade jutesäckar fyllda med kaffebönor. Brasilien, Indonesien och Etiopien är några av världens länder som är representerade på säckarna. Mathias har inriktat sig på exklusivare bönor och är noga med var kaffet kommer ifrån och att de som arbetar på odlingarna har schyssta arbetsvillkor. Hållbar produktion för naturen och hur bönorna hanteras är också viktigt för honom.

– Det här är specialkaffe, skulle du jämföra med bilsport så är detta det balaste du kan hålla på med, det är som formel 1 bönor, skrattar Mathias och skopar upp en näve.

Första blandningen

En kompis påstående och en helautomatisk espressomaskin var starten för

Mathias kafferosteri. Kompisen menade att den nyinköpta espressoautomaten aldrig skulle kunna prestera de tryck som behövs för att emulsion mellan vattnet och de oljor som finns lag-

rat i kaffebönan skulle ske. Själva essensen med espresso. Mathias grottade ner sig i kaffekunskap och började provrosta hemma i köket. Espressomaskinen såldes när han av en slump snubblade över en trumrost från Tjeckien. Waxholms kafferosteri startades sommaren 2009 och på vårvintern ett halvår senare var blandningarna klara och rosteriet redo för lansering.

– Milano var min första blandning som såldes, säger Mathias och fortsätter, men jag är nog mest stolt över Bomber Svart för den satte jag på första blandningen.

Waxholms kafferosteris rostmästare beskriver det som att han ofta har en smakbild eller smakprofil i huvudet.

Kanske att det också finns en idé om hur han ska få till den. Han experimenterar med olika blandningar av bönor och olika långa tider på rostningen vid växlande temperaturer. Vid avsmakningen av kaffet så har han förhoppningsvis hittat rätt.

– Det gäller att hitta smaker och blanda lagom, funderar Mathias medan han visar ett schema över Waxholms Krut:s rostprocess.

Kärleksfullt långkok

När de torkade kaffebönorna kommer till rosteriet på Rindö har de en lätt beigeaktig färg. Det är först när de hettas upp som den mörkbruna färgen kommer.

– Färgen kommer plötsligt och rätt sent i rostningen. Ungefär vid 180–190 grader, säger *Mikael Selenius* som hjälper till i rosteriet när han inte designar båtar.

Mikael är överallt samtidigt. Han pendlar mellan vägen, där han blandar olika bönsorter och rosten där han reglerar temperaturerna i olika tidsintervaller. Han har hela tiden ett öga på datorn där de hemliga recepten finns lagrade. Han håller ett högt tempo även om det är slow roast det handlar om. Den kommersiella tillverkningen av kaffe rostar bönorna i några minuter, medan kaffehantverket intill Oxdjupet kan ta uppemot 20 minuter per rostning.

– Kaffevärldens form av långkok, förklarar Mathias och fortsätter, mer kärlek in ger mer kärlek ut. Jag vill att mina bönor ska smaka gott och kännas äkta.

Hettan är påtaglig där bönorna snurrar i rosttrumman. Röken stiger när Mikael öppnar luckan och de färdigrostade bönorna rasslar ut i avkylningskaret. Den välbekanta doften sprider sig i rummet och när bönorna coolat ner sig är det dags

för dem att bli förpackade i blanka påsar.

– Kaffe är lite som viner. Du får kontakt med olika delar av världen när du dricker det, filosoferar Mikael medan han förbereder nästa rostning.

Legender och framtiden

De flesta av det lilla kafferosteriets blandningar bär namn med lokala anknytningar. *Resarö* och *Waxholm Estate Coffee* är två sorter som förknippas med orten. *Von Moltkes blandning* är en kraftig mörkrost som enligt etiketten, inte är något för fnisiga tonåringar. *Helmut von Moltke* var fältmarskalk för den preussiska armén och en duktig krigsstrateg men någon munter-

gök var han inte. Legenderna säger att han bara log två gånger i sitt liv. När hans svärmor dog och när han såg Waxholms fästning. Undrar om han hade lett en tredje gång om han vetat att han fått ett kaffe uppkallat efter sig?

Mathias är desto mer positiv och tror sig kunna leva på sitt kafferosteri inom något år. Ett steg mot att släppa jobbet som IT-testledare är att öppna en webbshop där hans kaffe går att beställa även för privatpersoner. Han vill få fler att smakmässigt upptäcka de kaffeupplevelser hans rosteri åstadkommer. Och kanske att han utvecklar det uppskattade roast jam som gick av stapeln i somras.

– Det roligaste med det här är helheten, att få skapa en produkt som jag kan stå för utifrån en bra råvara, konstaterar Mathias.

– Och det blir en bonus om folk uppskattar det, avslutar han. ☘

Läs mer på www.waxholmskafferosteri.se

Gällnö natur- och kulturstig

FOTO: TIINA FOGELSTRÖM

NU BLIR DET ENKLARE att ta sig mellan bryggorna, till/från handelsboden och mellan olika sevärdheter. Gällnöbybor och Gällnönäsbor firar tillsammans invigningen av Gällnö natur- och kulturstig. I augusti klipptes bandet och festligheter hölls för att fira att de drygt 5 km av Gällnös stigar förbättrats. Diken har grävts och drygt 800 ton grus har gått åt. Tack vare EU-medel och många timmar av ideellt arbete kan man nu cykla, dra barnvagn och köra rullstol.

I flera år har föreningen arrangerat loppis och i år arrangerade man Gällnöloppet för första gången. En bana mellan

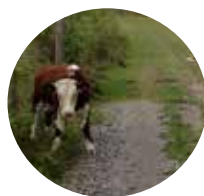
Gällnönäs och Gällnöby i flera olika startklasser.

Startavgiften går till Gällnöstigen. /ML

FOTO: RIITTA VÄRYNEN

FOTO: TIINA FOGELSTRÖM

Lena Nyberg, vd Skärgårdsstiftelsen och Susanne Ortmanns, Leader uross, inviger stigen och klipper band. Invigningslunchen intogs på Gällnö café & bar. Läs mer om Gällnö natur- och kulturstig på www.gallnostigen.se

Hört på Ljugarbänken

- Det var en rolig liten båt!
- Ja, jag tror den driver med oss!

Konst i Roslagen

Varje år i början på oktober arrangeras Konstens vecka i hela landet. Konstnärsföreningar i Vallentuna, Täby och Åkersberga arrangerade tillsammans konstroda under namnet Konst i Roslagen. Man kunde besöka öppna ateljéer hos konstnärer och konsthantverkare. Utställningar och aktiviteter anordnades i Österåkers konsthall Länsmansgården, Vallentuna kulturhus och Karby gård konstcentrum. Skärgårdens huvudstad Vaxholm, valde att uppmärksamma konsten med en Kulturnatt där kvällsöppna butiker och restauranger, musikscen utomhus och konstutställningar i både Roddarhuset och Rådhuset erbjöds. På Rindö Redutt lockade konstnärsföreningen till konstverkstad där de som ville fick skapa konst av skrot.

FOTO: GUNNIKA ISAKSSON-LUTTEMAN

Läs mer på www.konstensvecka.se och www.konstiroslagen.se.

Missade du konstveckan har du möjlighet att besöka de populära julmarknaderna på Redutten och Karby gård. Håll utkik på www.redutten.se och www.karbygard.se.

/Gunnika Isaksson-Lutteman

»Visste du att...

Husaröbor förr kallades »pottor»?«

Upplev Vaxholm året runt

Ladda ner Appipelago till din iPhone och få en unik guidad tur bland Vaxholms sevärdheter. Lyssna till spännande historier och anekdoter från nu och då och hitta aktiviteter, restauranger och boenden som passar dig – året runt.

Your mobile guide to Vaxholm's history, activities, restaurants and accommodations. What lies ahead today? Let the adventure begin!

Download today!

Läsarbilden

Det kom ett brev med en bild från Christina Ljungdahl i Hargshamn. Den visar en gammal släde som räddades från att bli kaffeved med blommor och skylten »Carpe Diem«. Vi blir så glada över alla brev och bilder från våra läsare.

Skriv gärna till oss du med. Har du en rolig fågelholk, ett tjuisigt utedass eller kanske sett ett grund med en annorlunda »prick«?

Det vill vi gärna se. Som tack lottar vi ut fina priser. Skicka din bild till info@magasinskargard.se

Eldkorgar med djurmotiv gör sig bra i mörker och kyla. Går bra att beställa ett eget motiv i en viss storlek. Priser från 2 900:- inkl moms. Säljs hos Spisdoktorn. Läs mer på www.spisdoktorn.com

Harö – Historien om en skärgårdsö

Det här är historien om en ö några sjömil norr om Sandhamn. Den heter Harö och är en av de öar som längst bevarade gamla traditioner och en ursprunglig bybebyggelse. Här möter man fortfarande starka traditionsbärare som står trygga i både det nya och det gamla.

Ytterskärgården är en värld av kontraster. Lika glimrande, ljus och tilldragande som ön visar upp sig en vacker sommar dag med laber bris och lätta molnskyar på himlen. Lika karg och otillgänglig kan den framstå en mörk vinterkväll med isande vind och svårforcerade grynnor. På sommaren bor här hundratals invånare. På vintern ett knappt tjugotal. En skärgårdsö för hundra år sedan var en karg och hård miljö. En värld för starka kvinnor och män där barnen ärvde de vuxnas kunskaper och färdigheter och där de starka traditionerna och utsattheten förde människorna samman på gott och ont. Men även en isolerad övärld förändras när modernitetens vågor slår in en efter en. Den här boken skildrar livet på Harö, förr och in i nutid.

Boktips
HARÖ FRÅN
DÅ TILL NU

TITEL: Harö – Historien om en skärgårdsö
FÖRFATTARE: Torbjörn Stolpe, Thomas Wängsö
FÖRLAG: Stolpe Förlag
ANTAL SIDOR: 168
ISBN: 978-91-981229-0-9

Havsutsikten är bara ett skäl att längta till Rindö Hamn

Brf Grisselmaren 1 är slutsåld och inflyttad, nu ska vi upprepa succén. Genom att varsamt bygga om en kasern i franskinspirerad klassicism, skapas 44 moderna och bekväma bostäder som behållit gamla värden som stora fönster och generös takhöjd.

Grisselmaren 2 får utsikt över hamnen och fjärden, men det är bara en anledning att längta hit. Rindö Hamn är en levande skärgårdsidyll med skola och barnomsorg, en marina, småföretag och en mängd naturupplevelser – både på land och till havs – runt knuten.

**IN-FLYTTNING
HÖSTEN 2014!**

Gör intresseanmälan på:
www.rindohamn.se

www.rindohamn.se
www.facebook.com/rindohamn

Från Rindö Hamn når man Vaxholm med bil på 15 minuter och Stockholm på 45 minuter från både norr och söder. SL trafikerar Rindö Hamn och Waxholmsbolaget Mägar 89 vid Grisselmärgyggen.

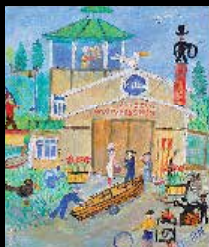
Gotska Sandön – En ö för själen

Finn friden på Gotska Sandön, Sveriges mest isolerade ö.
Båt från Nynäshamn och Fårösund 3–4 dagar/vecka. Guidning.
Logi i stuga, STF-vandrarhem eller tält.
Bokning tel 0498-24 04 50 www.gotskasandon.se

 90,2
skärgårdsradion.se

Välkommen till Blidöbygden

Kom och besök
Kulans bod & galleri
på Bromskärsvägen
Blidö
Tel 070 517 12 53
www.kulan.org

Röslagens Skärgårdsservice AB

Sjötransporter
Muddring
Bryggor
Avlopp och grunder på Öar
Ring 0708-11 59 19

**JIDSTRANDS
ENTREPRENAD
AB**

GRUS - SAND - JORD
CONTAINER - MASKINTRANSPORTER

070-562 33 88 Jilde, 070-224 80 03 Fredrik
BROMSKÄRSVÄGEN PL 2041, BUDO

**GRÄSKÖ
ARKIPELAG
SERVICE**
ENTREPRENAD I SKÄRGÅRDEN
0708-455 883

UNO
Totte Grönwall Snickeri
0709 408 238

H A S S E S
SKÄRGÅRDSTJÄNST
SJÖFRAKT & BÅTTAXI
070-537 90 19
WWW.SKARGARDSTJANST.EU

Anders Entreprenad Maskinservice AB

Blidö 0709-30 30 89 andersent@telia.com

Yxlan
NICLAS GUSTAFSSON
BYGG & SNICKERI AB
076-881 61 77 • niclas@ngbygg.se

GRÄSKÖ BÅTVARV
Info@graskobatvarv.se
0176-452.55 • 070-853 43 13

ICA
nära

Blidö 0176-820 37

**ÅKE
ROXELL**
0176-823 90 & 070-216 30 98

**MACKEN
FURUBUND**

Live, Kink, Video, Slap, Däck

Tel 0176-801 00

Blidös sista affär

Det har funnits nio affärer på Blidö i norra Roslagen. Idag finns bara en kvar. Nästgårds bor och verkar konstnären Erik »Kulan« Wennberg. En vinter valde han att föreviga ett stillsamt ögonblick vid butiken med sin pensel.

NÄR SOMMARGÄSTERNA HAR FLYTTAT hem till sta'n blir det åter lugnt utanför affären. Det finns gott om plats. Parkeringen är nästan tom. På oljemålningen ser vi hur hantverkaren Golv-Ove från Hysingsvik har stannat till för att handla. Som certifierad att bygga våtrum enligt konstens alla regler, är han frekvent anlitad på orten. Vad har han handlat männe? Kanske mer våtrumsspackel? Vilket en välsorterad liten ICA-butik på landet faktiskt kan tänkas ha ibland. Eller köpte han möjligen sin lunch?

På bilden syns också delar av familjen Läck som driver ett varv på ön. Mamman med sina två döttrar går iväg med välfyllda kassar. Har de julhandlat? Vad pratar de om? Har de fått höra senaste skvallret? Eller diskuterar de något som har hänt på varvet? Säkert har de trevligt ihop i alla fall. På sin flakmoped sitter Rune, före detta kyrkvaktmästare som har gått i pension. Han har hämtat tunga paket som står på moppens flak. Rune kör försiktigt iväg efter dagens ärende.

Nyfallen snö vadderar ljudet till behagligt dämpad.

En gran pyntad med belysning vittnar om att man går mot dopparedagen. På parkeringen finns ett barn som lekfullt drar omkring på en liten lastbil. Framför promenerar en husse med sin hund i koppel. Vid ett staket står en övergiven cykel. Strax intill ligger 634:ans busshållplats. Kanske någon har cyklat hit för att fortsätta kommunalt? På butikens reklamskyltar sitter tre domherrar och spanar. De hoppas väl på några förlupna brödsmlur. En katt har klättrat upp i ett träd och tycks ha full koll på kråkfåglarna intill.

Vintertid när folk kryper in i sina stugor blir öns enda kvarvarande affär extra viktig.

Inte bara för att handla mjölk och andra förnödenheter. Utan också som mötesplats. Blidös »pulse-rande hjärta«. Utan affären dör bygden. Vilket osökt leder oss till ett högaktuellt ämne där ön Tjockös kära butik håller på att bli av med posten. Blidöbor och andra i glesbygd kan förstå Tjocköbornas farhågor. Deras Ö-butiken är minst lika betydelsefull som Blidös sista affär. / JOSEFIN EKBERG

**NYCKELVIKENS
HERRGÅRD • 1746**
www.nyckelvikens.com
TEL. 08-718 00 21
NÄCKA
info@nyckelvikens.com

J

www.kalmar.com
info@kalmar.com
TEL. 08-741 00 20
KALMAR SVENSK

FEJAN

www.fejan.se
TEL. 082-344 00
FEJAN

PONT

www.pont.se
TEL. 08-22 00 00
PONT

JULBORD I SKÄRGÅRDEN

KORUNDAN

www.korundan.se
TEL. 08-22 00 00
KORUNDAN

Förenade Västlän

www.forenadestvstlan.se
TEL. 08-741 00 20
FÖRENADE VÄSTLÄN

www.forenadestvstlan.se
TEL. 08-741 00 20
FÖRENADE VÄSTLÄN

ECKERÖLINJEN

www.eckerolinjen.se
TEL. 08-741 00 20
ECKERÖLINJEN

**VAXHOLMS
KASTELL**

KONFERENS FEST
AKTIVITET

www.kastell.com
TEL. 08-1200 4870
VAXHOLM

ERGESTUGAN
Rättspolis

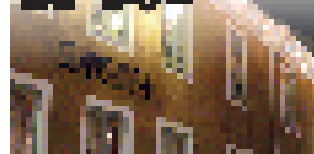
www.ergestugan.se
TEL. 08-22 00 00
ERGESTUGAN

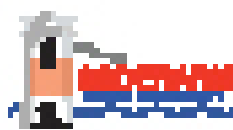
NTNÄS HAMN

www.nynashamn.se
TEL. 08-741 00 20
NYNÄSHAMN

**Julbord
2017 - 2018**

www.kalmar.com
TEL. 08-741 00 20
KALMAR SVENSK

Sjöströmmen
 Sjöströmmen AB
 Sjöströmmen 1
 411 33 Göteborg
 TEL 031-823000

Antons Kebab
 Antons Kebab AB
 411 33 Göteborg
 TEL 031-823000

ÅTELLET
 Åtellet AB
 411 33 Göteborg
 TEL 031-823000

SANTOMAS VÅRBUK
 Santomas Vårbutik AB
 411 33 Göteborg
 TEL 031-823000

Sjöströmmen
 Sjöströmmen AB
 411 33 Göteborg
 TEL 031-823000

Sjöströmmen
 Sjöströmmen AB
 411 33 Göteborg
 TEL 031-823000

percys
 Percys AB
 411 33 Göteborg
 TEL 031-823000

I.K.
 I.K. AB
 411 33 Göteborg
 TEL 031-823000

HOLMANS
 Holmans AB
 411 33 Göteborg
 TEL 031-823000

Julbord
 på Finnhamn.
 Göteborg
 Från 695 kr

Öns mer på finnhamn.se

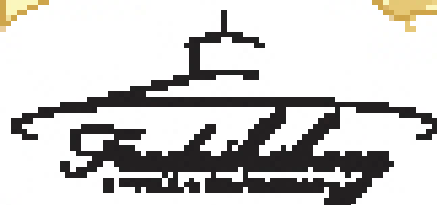
FINNHAMN

ARTIPELAG

www.artipelag.se
info@artipelag.se

TEL 08-570 130 00
 VÄRMDÖ

Sjöströmmen
 Sjöströmmen AB
 411 33 Göteborg
 TEL 031-823000

W

Upplevelser i Gillinge skärgård

För några år sedan kom sjuksköterskan Erika Kreitz paddlande till Gillinge i Nämndö skärgård. Hon mötte öbon Olle Fernlöf och tycke uppstod. Paret började med ledarledda kajakturer. Olles morföräldrars gamla skärgårdshemman blev till en konferens- och kajakanläggning – Gillinge Skärgårdsupplevelse. Nu har de utökat verksamheten och erbjuder upplevelser året runt med båt- och seglingsutflykter samt sjöfågeljakt och fiske.

Nytt utflyktsmål vid Väddö

Edblad & Co har öppnat en ny butik med café, restaurang och lagerbutik i Gåsvik nära Bagghusbron till Väddö. Det nya utflyktsmålet slog upp portarna i maj. Man säljer smycken, kläder och inredning. Mycket med egen design. Både butik och restaurang/café är öppet alla dagar året runt.

Handsmide från Båt & Byggnadsvård i Roslagen, Vreta utanför Norrtälje. Öppet tor, fre, lör. www.bbviroslagen.se

»Visste du att... Öregrund betyder grusgrund?«

ENSKÄRS SJÖTRANSPORT
070-692 83 83 • www.enskarssjotransport.se

SVÄVARTAXI
RUNDTURER OCH ÄVENTYR
-Upplev skärgården på vintern!
Snabba och smidiga transporter.
Resor från och till fastlandsbryggorna.
En svävare tar upp till fem personer eller motsvarande last. Vid behov ordnar vi flera svävare eller kör fler vändor.

 N. STAVSUDDA HANDEL
www.stavsudda-handel.se
Tel. 070-595 63 98

Åk svävare!
Gör en oförglömlig svävartur över mellanskärgårdens isbelagda fjärdar. Vi erbjuder spännande paketlösningar, både för små och stora sällskap. Svävartaxi.

SvischAir, Svartsö
Tel: 070 211 13 81
www.svischair.se

**Taxi • Rundturer • Charter
med svävare i Mellanskärgården!**

Anders Thorén, Djurö • trafiklinjer.se • 070-311 94 54

